

Den papperslösa familjens sociala nätverk

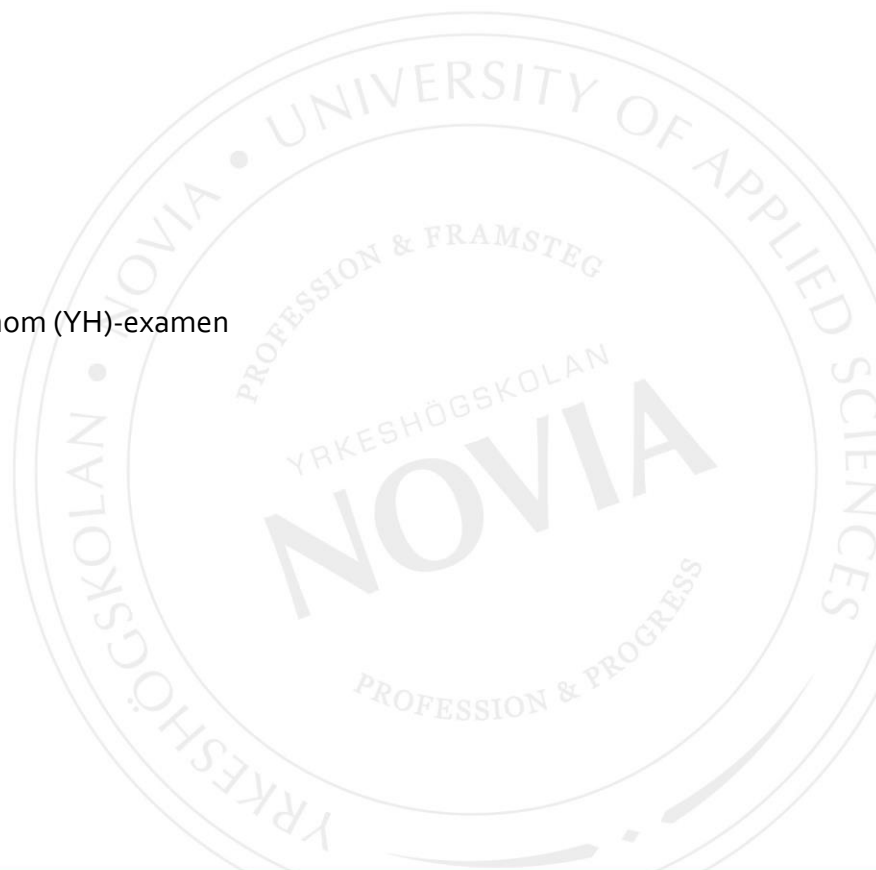
En allmän litteraturöversikt över det sociala nätverkets betydelse för den papperslösa familjen

Annica Henriksson
Maria Höglund
Marie Keskikylä
Taina Nurmi

Examensarbete för socionom (YH)-examen

Utbildning till socionom

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Henriksson, Annica; Höglund, Maria; Keskkilä, Marie & Nurmi, Taina

Utbildning och ort: Utbildning till socionom, Åbo

Inriktningsalternativ/Fördjupning:

Handledare: Edelsköld, Peter; Nummela, Anne & Weckström-Lundell, Tua

Titel: Den papperslösa familjens sociala nätverk - En allmän litteraturöversikt över det sociala nätverkets betydelse för den papperslösa familjen

Datum 08.05.2017

Sidantal 43

Bilagor 4

Abstrakt

Examensarbetet ingår i projektet "Papperslösa – de icke önskade?" som har för avsikt att förstå begrepp då det gäller icke medborgare och tydliggöra vad kommunerna och frivilliga organisationer gör med och för dessa icke medborgare, de så kallade papperslösa. Beställare är Finlands Röda Kors, Åbolands distrikt.

Syftet med examensarbetet är att utreda hur den papperslösa familjens sociala nätverk kan se ut, vilka risker och resurser familjen upplever i sitt sociala nätverk samt vilken betydelse det kan ha för den papperslösa familjens resiliens.

För att få en helhetsbild av temat har litteraturöversikt (n=7) använts som datainsamlingsmetod. För analysen samlades en datamassa bestående av vetenskapliga artiklar in och av dessa har sju artiklar analyserats med hjälp av metoden innehållsanalys. Resultatet visar att det sociala nätverket är av stor betydelse för den papperslösa familjen. De största riskfaktorerna i den papperslösa familjens sociala nätverk verkar vara att familjens socialisation och psykiska hälsa påverkas negativt. Den viktigaste resursen i det sociala nätverket förefaller vara det etniska samfundet. Även andra relationer är viktiga för den papperslösa familjens resiliens. Resiliens utvecklas när familjen får kunskap och andra färdigheter som de behöver i vardagen från sitt sociala nätverk.

Språk: svenska

Nyckelord: papperslös, familj, socialt nätverk, risk, resurs, resiliens

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Henriksson, Annica; Höglund, Maria; Keskikylä, Marie & Nurmi, Taina

Koulutus ja paikkakunta: Sosiaalialan koulutusohjelma, Turku

Suuntautumisvaihtoehto/Syventävät opinnot:

Ohjaajat: Edelsköld, Peter; Nummela, Anne & Weckström-Lundell, Tua

Nimike: Paperittoman perheen sosiaalinen verkosto – Kirjallisuuskatsaus sosiaalisen verkoston merkityksestä paperittomalle perheelle/ Den papperslösa familjens sociala nätverk - En allmän litteraturöversikt över det sociala nätverkets betydelse för den papperslösa familjen

Päivämäärä 08.05.2017

Sivumäärä 43

Liitteet 4

Tiivistelmä

Opinnäytetyö on osa projektia ”Papperslösa – de icke önskade?”. Projektin tavoitteena on laajentaa tietämystä paperittomien tilanteesta sekä selventää mitä kunnat ja vapaaehtoisjärjestöt tekevät ei-kansalaisten, ns. paperittomien, hyväksi.

Yhteistyökumppanina projektissa on Suomen Punaisen Ristin Turunmaan osasto.

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, minkälainen sosiaalinen verkosto paperittomalla perheellä voi olla, mitä riskejä ja voimavaroja perhe kokee sosiaaliseen verkostoonsa liittyen sekä minkälainen merkitys sosiaalisella verkostolla on paperittoman perheen resilienssille.

Tiedonkeruumenetelmänä on kokonaiskuvan saamiseksi käytetty kirjallisuuskatsausta (n=7). Aineisto sisällönanalyysiä varten kerättiin tieteellisistä artikkeleista.

Opinnäytetyössä on analysoitu seitsemän artikkelia. Tulokset osoittavat, että sosiaalisella verkostolla on suuri merkitys paperittomalle perheelle. Suurimmat riskitekijät liittyen paperittoman perheen sosiaaliseen verkostoon näyttävät olevan negatiiviset vaikutukset perheen sosialisatioon sekä psyykkiseen terveyteen. Tärkein voimavara vaikuttaa olevan etninen yhteisö osana sosiaalista verkostoa. Lisäksi myös muut sosiaaliset suhteet ovat tärkeitä paperittoman perheen resilienssille. Resilienssin todetaan kehittyvän, kun perhe saa sosiaalisen verkoston kautta taitoja ja valmiuksia, joita arjessa tarvitaan.

Kieli: ruotsi Avainsanat: paperiton, perhe, sosiaalinen verkosto, riski, voimavara, resilienssi

BACHELOR'S THESIS

Author: Henriksson, Annica; Höglund, Maria; Keskikylä, Marie & Nurmi, Taina

Degree Programme: Bachelor of Social Services, Turku

Specialization:

Supervisors: Edelsköld, Peter; Nummela, Anne & Weckström-Lundell, Tua

Title: The social network of the undocumented family – a literature review of the social network's significance for the undocumented family/ Den papperslösa familjens sociala nätverk - En allmän litteraturoversikt över det sociala nätverkets betydelse för den papperslösa familjen

Date 08.05.2017

Number of pages 43

Appendices 4

Abstract

The bachelor's thesis is a part of the project "Undocumented – not wanted?". The project aims to provide a broader understanding of the non-citizens' situation and to clarify what municipalities and volunteer organisations do for the non-citizens, the so-called "undocumented people". The project is done in co-operation with the Finnish Red Cross, the Åboland district.

The purpose of the thesis is to explore what kind of social network the undocumented family might have, which risks and resources that the family experiences in its social network and what kind of significance the social network has for the family's resilience.

To get an overall picture of the subject a literature review (n=7) has been used as a data collection method. Data for the analysis consists of scientific articles, of which seven have been analysed with the content analysis method. Results show that the social network has a large significance for the undocumented family. The biggest risks the family faces in its social network are the negative effects on its socialisation and mental health. The most important resource in the social network seems to be the ethnic community. Other relationships are also important for the undocumented family's resilience. The resilience has been noticed to develop when the family gains knowledge and other skills that are needed in everyday life from its social network.

Language: Swedish Key words: undocumented, family, social network, risk, resource, resilience

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
2	Begrepp.....	2
3	En papperslös familj.....	7
3.1	Papperslösa barn.....	8
3.2	Barnets sociala utveckling.....	9
4	Den papperslösa familjens sociala nätverk.....	12
4.1	Den egna familjen.....	13
4.2	Släktingar.....	14
4.3	Dagliga kontakter.....	15
4.4	Övriga relationer.....	16
5	Potentiella riskfaktorer i den papperslösa familjens sociala nätverk.....	17
5.1	Psykisk ohälsa.....	18
5.2	Negativ inverkan på socialisation.....	20
5.3	Utvecklingen hämmas.....	21
5.4	Ekonomiska risker.....	22
6	Resurser i den papperslösa familjens sociala nätverk.....	23
6.1	Meningsfull vardag.....	23
6.2	Barnets utveckling stöds.....	25
6.3	Ekonomisk och praktisk hjälp.....	25
6.4	Identitet.....	26
7	Metoder.....	27
7.1	Litteratursökning.....	27
7.2	Litteraturöversikt.....	28
7.3	Innehållsanalys.....	29
8	Resultat.....	31
8.1	Relationer.....	31
8.2	Risker.....	33
8.3	Resurser.....	34
8.4	Resiliens.....	36
9	Kritisk granskning och etik.....	37
10	Diskussion.....	40
	Källförteckning.....	44

Bilagor

Bilaga 1	Projektplan
Bilaga 2	Tabell 1: Litteratursökning
Bilaga 3	Tabell 2: Litteraturmatris
Bilaga 4	Tabell 3: Innehållsanalys

1 Inledning

Examensarbetet ingår i projektet ”Papperslösa-de icke önskade?”. Målsättningen med projektet är att öka förståelsen om de papperslösas situation och på vilket sätt man kan hjälpa dem. Beställare av projektet är Finlands Röda Kors, Åbolands distrikt. Projektplanen finns bifogad i Bilaga 1. Gruppen består av fyra socionomstuderande, av vilka två får barnträdgårdsläraryrke. För att en socionom med YH-examen ska få behörighet för barnträdgårdsläraryrke krävs att examensarbetet inriktas på småbarnsfostran eller familjeomsorg för småbarnsfamiljer. Skribenterna vill därför fokusera på familjer som är papperslösa.

Ursprungligen var syftet med examensarbetet att utreda hur det är att vara en papperslös familj i Finland. Det är svårt att veta exakt hur många papperslösa det finns i Finland, vilka de är och var de finns. Skribenterna var först inne på att undersöka hur den papperslösa familjens vardag ser ut, hur familjen blir bemött och vilka attityder medmänniskor har till de papperslösa. Skribenterna strävade aldrig efter att hitta en eller flera familjer, vilkas situation kunde utredas, eftersom detta ansågs vara svårt. Skribenterna fick frågan om hur de med arbetet når socionomens kompetenser och började därefter fundera på socionomens kunskapsområde. En ny process startade och i detta skede uppkom idén att undersöka risker och resurser som den papperslösa familjen upplever. Efter inspiration från vetenskapliga artiklar valde examensarbetsgruppen att fokusera på den papperslösa familjens sociala nätverk.

Att leva i en utsatt livssituation innebär många risker. Socialt nätverk är något som de flesta människor har i någon mån. Socialt nätverk kan vara en enorm resurs som kan tillföra resiliens till den som är utsatt för risk. Syftet med examensarbetet är därför att med hjälp av en allmän litteraturöversikt utreda hur den papperslösa familjens sociala nätverk kan se ut, vilka risker och resurser familjen upplever i sitt sociala nätverk samt vilken betydelse det kan ha för den papperslösa familjens resiliens. Examensarbetets frågeställningar är: ”Vilka risker och resurser kan den papperslösa familjen uppleva i sitt sociala nätverk?” och ”Vilken betydelse har socialt nätverk för den papperslösa familjens resiliens?”.

Arbetet avgränsas till att handla om den papperslösa familjens sociala nätverk. De risker och resurser som den papperslösa familjen kan uppleva är endast sådana risker och resurser som kan relateras till det sociala nätverket. Med familj avses i arbetet antingen en kärnfamilj, det vill säga två vuxna och deras barn eller en ensamstående förälder med barn. Barnen i familjen

är småbarn i åldern noll till fem år. En papperslös familj är således en familj med ovannämnda struktur som vistas i ett land olagligt. Den olagliga vistelsen kan gälla för några familjemedlemmar eller samtliga. Vad gäller geografiskt område har examensarbetet ingen avgränsning. Ursprungligen var skribenterna intresserade av att enbart fokusera på papperslösa familjer i Finland men med tanke på att det forskats mera i ämnet utanför Finlands gränser valde gruppen att använda material och forskning även från andra länder, framför allt från USA. Internationell forskning om den papperslösa familjens sociala nätverk kan bidra med nyttig kunskap som kan tillämpas i arbetet med papperslösa även i Finland.

Ämnet papperslösa är högaktuellt och med tanke på att skribenterna utbildar sig till socionomer kommer de med stor sannolikhet att möta papperslösa familjer. Med tanke på barnträdgårdslära behörigheten är det viktigt att ha kunskap om papperslösa småbarnsfamiljer och vilken betydelse det sociala nätverket kan ha för familjen. Idag finns det inte så mycket av varken kunskap, riktlinjer eller erfarenheter av papperslösa familjer och examensarbetet kan därför tillföra nyttig kunskap till arbetslivet. Målsättningen är att få kunskap om hur den papperslösa familjens sociala nätverk påverkar familjens resiliens.

2 Begrepp

Inom ämnesområdet som examensarbetet behandlar förekommer några centrala begrepp som utreds i detta kapitel. Dessa begrepp är *papperslös*, *asylsökande*, *flykting*, *medborgarskap*, *socialt nätverk*, *risk*, *resurs* och *resiliens*. I arbetet används också begreppet odokumenterad som synonym till papperslös. Begreppen *asylsökande* och *flykting* har valts för att belysa skillnaderna mellan dessa och vad det innebär att vara papperslös. En papperslös saknar medborgarskap och för att visa vad det innebär definieras begreppet *medborgarskap*. Socialt nätverk, risk, resurs och resiliens är nyckelbegrepp i arbetet och därför förklaras även dessa.

En papperslös är en människa som vistas i ett land utan lagligt uppehållstillstånd. Myndigheterna är inte officiellt medvetna om de papperslösas vistelse och accepterar den inte. Det finns ingen finsk lagstiftning om de papperslösa och därför finns det ingen gemensam definition för en papperslös person, utan olika aktörer definierar begreppet på olika sätt. Papperslösa är inte heller en homogen grupp, utan alla har olika bakgrund och de papperslösas situationer kan variera mycket. Institutet för hälsa och välfärd definierar en papperslös person som en person som vistas i landet utan uppehållstillstånd och som har kommit från ett land utanför EU, EES eller Schweiz. Personen kan ha haft ett

uppehållstillstånd som har gått ut eller så är personens vistelse i landet olaglig. De papperslösa i Finland har en begränsad rätt till sjukvård. De har rätt till brådskande vård och de papperslösa måste i allmänhet betala vården själv. (Institutet för hälsa och välfärd, 2015).

En flykting är enligt 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning en person *"som flytt sitt land med anledning av en välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, religion, tillhörighet till en viss samhällsgrupp eller politisk uppfattning, som befinner sig utanför det land, vari han är medborgare och som på grund av tidigare nämnd fruktan inte kan eller vill återvända till det landet."* (UNHCR, 2017).

I utlänningslagen innebär begreppet flykting endast de som har fått flyktingstatus. När man pratar om flyktingar på ett allmänt plan innebär det vanligtvis alla som har varit tvungna att lämna sitt hemland (Pakolaisneuvonta ry, 2017). Finland tar årligen emot en viss mängd flyktingar som kommer via Förenta Nationernas flyktingorganisation och som väljs ut till exempel från deras flyktingläger. De kallas kvotflyktingar. Riksdagen bestämmer varje år hur många kvotflyktingar Finland tar emot. (Pakolaisneuvonta ry, 2017). En person får flyktingstatus om en stat beviljar personen asyl eller om FN:s flyktingorganisation UNHCR konstaterar att personen är en flykting. En flykting får inte återföras till ett land där personens liv eller frihet hotas. (Inrikesministeriet, 2017).

En asylsökande är en person som söker internationellt skydd på grund av en riskfylld situation i sitt hemland och som ännu inte har fått beslut om hen kommer att få uppehållstillstånd. Asyl kan beviljas om en person har välgrundade skäl att frukta förföljelse i sitt ursprungsland och inte vill använda sig av skyddet i sitt hemland på grund av sin fruktan. (Inrikesministeriet, 2017; Finska Migrationsverket, 2017).

Som asylsökande har man rätt till de tjänster som ingår i mottagande av asylsökande. Under den tid den asylsökandes ansökan behandlas ordnar förläggningen inkvartering, ekonomiskt stöd och annan omsorg enligt lagen. Asylsökande har också rätt till social- och hälsovårdstjänster. En asylsökande kan också få rättshjälp och tolktjänster vid behandling av sin asylansökan. Den som ansöker om asyl ska i första hand försöka försörja sig själv och asylsökande får utföra lönearbete i Finland. (UNHCR, 2017).

Om en asylsökande får ett positivt beslut och får stanna i Finland får hen en kommunplats och när en kommun kan ta emot personen får denne en bostad. Om den asylsökande får ett nekande beslut har hen rätt att överklaga beslutet hos en förvaltningsdomstol. Om den

asylsökande inte får stanna i Finland kan hen ansöka om bidrag för frivillig återresa. (Finska Migrationsverket, 2017).

Medborgarskap innebär uttalade rättigheter som finns dokumenterade och är statligt erkända. Ett exempel är rösträtten. Dessutom innebär medborgarskap frihet, säkerhet och socialt skydd. (Meeuwisse, Swärd & Sunesson, 2016, s. 428).

Medborgarskap innebär att man är medlem i en stat och i och med detta uppstår, mellan individen och staten, ett rättsligt förhållande (Finska Migrationsverket, 2017; Migrationsverket, 2017). Ett medborgarskap innebär inte bara rättigheter utan också skyldigheter, så även det finska medborgarskapet. De grundläggande rättigheterna som tillkommer alla som bor i Finland finns fastslagna i grundlagen. Medborgarskapslagen 16.5.2003/359 behandlar medborgarskapet ännu mer ingående (Finska Migrationsverket, 2017). Det är möjligt att ha flerfaldigt medborgarskap, eller dubbelt medborgarskap som det också kallas, vilket innebär att man har medborgarskap i två eller flera stater. (Migrationsverket, 2017).

Medborgarskap kan bestämmas olika, varje stat väljer själv om de vill utgå från härstamningsprincipen eller från territorialprincipen. Härstamningsprincipen innebär att föräldrarnas eller föräldrarnas medborgarskap avgör barnets medborgarskap. Till exempel ett finskt barn som föds utomlands kan alltså bli finsk medborgare om modern eller fadern eller båda två är det. Om barnets medborgarskap avgörs med födelselandet som grund är det fråga om territorialprincipen. Utöver dessa principer kan det finska medborgarskapet även erhållas genom legitimation, vilket innebär att föräldrarna gifter sig, naturalisering som innebär ansökan eller genom anmälan. (Migrationsverket, 2017).

Ett socialt nätverk är en social enhet bestående av individens sociala relationer. Det är fråga om aktuella sociala relationer, där mängden kontakt parterna har inte är avgörande. Till nätverket kan alltså höra en relation där parterna har daglig kontakt eller där parterna har kontakt ganska sällan. (Seikkula, 1996, s. 26). Giddens (2007, s. 512) skiljer på direkta kopplingar inom nätverket, till exempel de relationer individen har till familj och vänner samt indirekta kopplingar, där parterna inte känner varandra så väl.

Relationerna som ingår i individens sociala nätverk är sådana som personen själv anser är viktiga. De är dynamiska och interagerar ömsesidigt med varandra. Ett resultat av interaktionen är människans sociala identitet, vilken inte är en färdig identitet utan formas av situation och tillfälle. De olika relationerna i det sociala nätverket har olika betydelse.

Relationerna är olika funktionella och har olika egenskaper. Begreppet socialt nätverk ska inte förväxlas med socialt stöd. Socialt stöd är en åtgärd för att stödja individen. Socialt stöd är ingen ömsesidig interaktion, utan det kan ingå som en del i ett socialt nätverk. Därmed är socialt stöd inte lika omfattande som socialt nätverk och ska inte användas synonymt. (Seikkula, 1996, s. 26-28).

Socialt nätverk utgör en del av socialt kapital. Relationer till familjemedlemmar och andra individer har inverkan på hälsa och välbefinnande. Att ha sociala relationer är inte en förutsättning för att ha socialt kapital. Det är kvaliteten i relationerna och förmågan att bidra med resurser, positiva känslor, tillit och ömsesidighet som är avgörande för om nätverket bildar socialt kapital. (Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 276-277).

Ett socialt nätverk består, precis som en grupp, av en samling människor. Ett socialt nätverk är ändå så mycket mer än en grupp eftersom det är relationerna mellan människorna som gör det till ett socialt nätverk. Relationerna är en grundläggande egenskap för det sociala nätverket. (Christakis & Fowler, 2009, s. 23,30-31). Därför kan ett socialt nätverk inte heller vara en social grupp eftersom alla medlemmar i nätverket i de flesta fall inte känner varandra (Seikkula, 1996, s. 35). Människorna förenas inom nätverket enligt olika mönster. Sätten de är bundna till varandra på, kan vara personliga, anonyma, ytliga eller vara livet ut. En annan grundläggande egenskap för det sociala nätverket är överföring. Överföring syftar på nätverkets funktion och det som eventuellt sprids inom nätverket, till exempel lycka. (Christakis & Fowler, 2009, s. 23, 30-31).

Risk kan karaktäriseras i förhållande till typ, relevans och allvarlighetsgrad. Det finns tre olika typer av risker, nämligen individuell, familjär och samhällelig risk. Riskens allvarlighetsgrad varierar, allvarliga risker är ofta kroniska och förekommer samtidigt. En och samma risk kan ha olika inverkan på varje enskild individ. (Helmen Borge, 2011, s. 65).

Individuell risk är sammankopplad med individens temperament eller personlighet. Ett exempel är när blygsel leder till social isolering, vilket ökar risken för psykiska problem. Exempel på individuella risker är biologiska medfödda problem, anpassningsproblem och problem på grund av förlossningskomplikationer. Det kan även finnas en koppling mellan individuell risk och ett barns status. Med status kan avses ett tvångsomhändertaget barn, en flykting, en invandrare eller ett offer för övergrepp. (Helmen Borge, 2011, s. 70-71).

Familjär risk är kopplad till vuxna och deras föräldraroller. Exempel på familjär risk är: mentala eller somatiska hälsoproblem, alkoholmissbruk, äktenskapsproblem, allvarliga och

ofta förekommande gräl, bristande förmåga att fostra och sätta gränser för barnen samt omsorgsbrist och misshandel. (Helmen Borge, 2011, s. 72).

Till samhällseliga risker hör katastrofer som ofta delas in i människovållade och naturvållade katastrofer. Till katastrofer förorsakade av människor hör bland annat terrorangrepp, skottlossningar och olyckor med utsläpp från kärnkraftverk. Till katastrofer orsakade av naturen räknas översvämningar, jordskred, skogsbränder, jordbävningar och vulkanutbrott. (Helmen Borge, 2011, s. 73).

Resurser är skyddsmekanismer som kan bidra med **resiliens** till ett barn som är utsatt för risk. Med resiliens avses en motståndskraft hos barn. Denna motståndskraft förhindrar att psykiska problem utvecklas. Man kan prata om resiliens då barn anpassar sig effektivt och med framgång, trots kriser. Hur barn reagerar på risker är individuellt. För att tydliggöra resiliens kan man tänka sig att de olika reaktionssätten rör sig mellan en positiv och en negativ pol. De barn som befinner sig nära den positiva polen klarar sig bra. Detta innebär en god utveckling trots risker och man kan då prata om resiliens. De barn som befinner sig nära den negativa polen reagerar med avvikelser vilket innebär en problemfylld utveckling. (Helmen Borge, 2012, s. 16, 19, 57).

Det svenska ordet resiliens är direkt översatt från engelskans "resilience". På svenska finns ingen översättning som inbegriper hela betydelsen men "motståndskraft" och "bemästring" kan användas som alternativa ord. (Bekkehus, 2008; Gjaerum, Grøholt & Sommerschild, 1999). Begreppen resiliens och resiliens bör skiljas åt, eftersom de inte är synonyma. Resiliens kan ses som ett personlighetsdrag och syftar på det som finns "i barnet". Resiliens innebär däremot en växelverkan mellan personer och omgivningar som är riskfyllda. Även begreppet resilienshet (eng. resiliency) påträffas och är ett mer generellt begrepp. Då barn lär sig av sociala erfarenheter som förstärker deras positiva egenskaper och därmed får en tryggare personlighet kan man prata om resilienshet. Men det kan även visa sig att sociala erfarenheter är besvärande och därmed försvagar ett barns utveckling. (Helmen Borge, 2012, s. 17).

Med tiden har det även uppstått nya namn och begrepp som är nära besläktade med resiliens. Två av dessa begrepp är *känsla av sammanhang* samt *salutogenes*. Aaron Antonovsky utvecklade begreppet känsla av sammanhang (KASAM) eller Sense of Coherence (SOC) som innebär ett psykiskt tillstånd. Helmen Borge (2012, s. 23) menar att känsla av sammanhang kan vara "en viktig förbindelseled mellan traditionella riskfaktorer och utveckling av sjukdom". KASAM innehåller tre olika enheter: *hanterbarhet* (eng.

manageability) som innebär att man anser att alla problem går att lösa, *mening* (eng. meaningfulness) som handlar om meningsfull vardag och tillfredsställelse samt *förståelse* (eng. comprehensibility) som innefattar förståelsen av känslor och saker som händer i vardagen. (Helmen Borge, 2012, s. 23).

Helmen Borge (2012, s. 22) definierar salutogenes som "ett medicinskt perspektiv där man försöker förklara utvecklingen av god hälsa". Gemensamt för salutogenes och resiliens är att de betonar de processer som medför välbefinnande och hälsa. (Helmen Borge, 2012, s. 22).

3 En papperslös familj

En familj är enligt Giddens (2007, s. 195) "en grupp personer som är sammankopplade med varandra genom släktband, och det är de vuxna som har ansvaret för de yngre". Giddens och Sutton (2014, s. 245) har uppdaterat sin definition på familj till "en grupp personer förenade av släktskapsband där de vuxna medlemmarna tar på sig ansvaret för barnen". Släktrationer är de kopplingar som bildas mellan människor genom endera äktenskap eller arv. (Giddens, 2007, s. 195; Giddens & Sutton, 2014, s. 245).

I examensarbetet avses med begreppet "familj" antingen en kärnfamilj eller en ensamstående förälder med sina barn. En kärnfamilj består av två vuxna och deras barn, där barnen antingen är parets biologiska eller adopterade barn. Kärnfamiljen bildar ett hushåll. De vuxna i familjen kan vara gifta eller sammanboende. Samboförhållanden syftar på två vuxna som inte är gifta men som lever tillsammans i en sexuell relation. Antalet skilsmässor ökar och så gör även antalet ensamföräldrar. De flesta familjer utgör en del i ett större släktskapsnätverk. Om någon släkting som ingår i släktskapsnätverket och som inte har direkt koppling till familjen bor tillsammans med familjen i samma hushåll, är det fråga om en utvidgad familj. Till den utvidgade familjen kan till exempel höra far- och morföräldrar eller syskon med familjer. (Giddens, 2007, s. 195, 205, 207, 214; Giddens & Sutton, 2014, s. 245–246, 251–252, 258). Mahatmya och Gring-Pemle (2014, s. 83) menar att detta fenomen, en stor familj med flera generationer som bor tillsammans, är speciellt vanligt bland migrantfamiljer. Den utvidgade familjen är inte en del av definitionen av familj i examensarbetet men blir relevant i och med att den utvidgade familjens betydelse för den papperslösa familjen behandlas.

Rapoport m.fl. menar enligt Giddens (2007, s. 200) och Giddens och Sutton (2014, s. 250) att familjen idag är formad enligt en mångfald av accepterade normer till skillnad från tidigare när det bara fanns en norm som berättade hur familjen skulle vara. Familjens

mångfald kan studeras utifrån organisation, kultur, klass, livsförlopp, sexuell mångfald samt kohort, det vill säga antalet generationer i en familj. Efter skilsmässor skaffar sig en del en ny partner eller gifter om sig. Vid ett omgifte kan familjens form komma att se annorlunda ut om den ena eller båda parterna har barn med sig från tidigare förhållanden, man talar då om en ombildad familj eller en styvfamilj. Det finns också familjer där de vuxna lever i en homosexuell relation. (Giddens, 2007, s. 200, 208-209, 214; Giddens & Sutton, 2014, s. 250-251, 253, 255). Med tanke på denna mångfald har diskussioner om vad begreppet familj innebär i detta arbete förts. Motiveringen till att endast de två familjetyperna, kärnfamilj och ensamstående förälder med barn har valts är för att få en avgränsning och inte göra arbetet för omfattande.

Talcott Parsons, sociolog och samhällsanalytiker, ansåg att det som tidigare varit familjens funktion, att producera varor och bidra med nytta ekonomiskt, försvunnit och att den viktigaste funktionen nu är en känslomässig miljö för de vuxna och att barnen socialiseras. Reproduktion är en annan viktig uppgift för familjen. I familjen ska individen dessutom inte behöva prestera utan var och en ska bli uppskattad för den man är. Här ska individerna kunna visa känslor, få närhet, omsorg och gemenskap samt kunna få vara sig själva. Familjens ritualer bildar en familjekultur där individerna har gemensamma värderingar och känner tillhörighet. (Bäck-Wiklund & Johansson, 2012, s. 20-22, 26-27).

Mot bakgrund av definitionen på vad det innebär att vara papperslös och vad en familj är, betyder en papperslös familj i arbetet en kärnfamilj eller en ensamstående förälder med barn som vistas i ett land utan lagligt uppehållstillstånd. I papperslösa familjer förekommer det även att familjemedlemmarna har olika status i förhållande till medborgarskap. Familjer där ett eller flera barn är medborgare i landet medan en eller båda föräldrarna saknar lagliga dokument kan på engelska kallas ”mixed-status families” (Xu & Brabeck, 2012, s. 209; Mahatmya & Gring-Pemble, 2014, s. 83), vilket på svenska kunde förklaras som en familj med blandad status. Därför innebär begreppet ”en papperslös familj” i examensarbetet både familjer där alla medlemmar är papperslösa eller de där bara någon familjemedlem är papperslös.

3.1 Papperslösa barn

Examensarbetet fokuserar på småbarnsfamiljer eftersom utbildningen ger barnträdgårdslärobehörighet. Som barnträdgårdslärare arbetar man med småbarn. Med småbarn menas barn under förskoleåldern, det vill säga 0–5-åringar.

Det finns några internationella principer som gäller barninvandrare och deras skydd. De flesta av dessa principer gäller barn i vissa kategorier, till exempel asylsökande barn, ensamkommande barn och barn som utsatts för illegal handel. Barn som inte hör till dessa kategorier är inte skyddade, och dessutom garanterar inte dessa principer att barnens rättigheter blir tagna på allvar. (PICUM, 2017).

Minderåriga barns papperslöshet är mångsidig och minderåriga papperslösa har ofta olika bakgrund. Papperslösa barn kan till exempel vara barn som lever utan uppehållstillstånd, barn som har stannat i ett land efter deras visum har gått ut eller barn vilkas familj har fått ett nekande asylbeslut. Barnens situation beror på föräldrarnas situation, och om föräldrarna blir papperslösa så blir ofta också barnen papperslösa. Barn kan också vara papperslösa om de har kommit till Europa utan visum, eller de kan till och med vara födda som odokumenterade eftersom deras föräldrar är papperslösa. Barn till papperslösa föräldrar som föds, registreras inte och kan därför inte identifieras genom personbeteckning eller samordningsnummer. Det begränsar bland annat möjligheterna att få kunskap om deras situation och hälsa. (Bicocchi & LeVoy, 2008, s. 5; Socialstyrelsen, 2010, PICUM, 2013, s. 13;).

Mängden papperslösa barn i Europa kan inte räknas. Det finns ingen offentlig information om antalet papperslösa barn. Det är svårt att få reda på deras situation, eftersom barnen själva eller deras föräldrar ogärna söker hjälp eller rapporterar om olika situationer som skulle kräva uppmärksamhet. De föredrar att vara tysta och rapporterar till exempel inte diskriminering till myndigheterna för att undvika att bli anmäld. (Bicocchi & LeVoy, 2008, s. 7).

FN:s barnkonvention har lett till särskilda bestämmelser när det gäller papperslösa barn. Med barnets bästa som utgångspunkt, har även papperslösa barn rätt till hälsovård och övrig social omsorg. Konventionen handlar inte om barnets föräldrar, vilket gör det svårt för dem att söka hjälp för sina barn. Det gör att barnen är i en rättslös situation. Rädda barnen menar att barn utan papper i första hand räknas som papperslösa och inte som barn. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 74).

3.2 Barnets sociala utveckling

Med tanke på examensarbetets syfte att utreda den papperslösa familjens sociala nätverk, tas småbarns sociala utveckling upp i detta kapitel. Kunskap om barnets sociala utveckling

behövs för att förstå barnets sociala relationer och hur det sociala nätverket påverkar barnet och dess utveckling.

Utvecklingen från spädbarn till vuxen, styrs av bland annat biologi och genetik, men även det sociala livet är viktigt. Mänsklig kontakt som gemenskap, ömhet och kärlek är oerhört viktigt i det lilla barnets liv. För att må bra och utvecklas behöver barnet från början ha en möjlighet att umgås med sina vårdnadshavare och få utveckla sina sociala kunskaper. Anknytning, som handlar om det emotionella bandet som växer fram mellan barnet och vanligtvis en förälder, är väldigt viktigt gällande barnets psykiska och sociala utveckling. (Kreuts Wirfelt, 2014, s. 12, 195; Meeuwisse, Swärd, Sunesson & Knutagård, 2016, s. 175).

Småbarn behöver mycket beröring och beröring är ett av de första kommunikationssätt som barnet förstår. Genom att bära barnet och ha nära kontakt kan de vuxna ge barnet en känsla av trygghet och värme. Det är också ett sätt att visa för barnet att det finns någon som bryr sig om barnets välmående. Beröringen kan anses vara lika viktig för barn som till exempel mat, eftersom beröringen skapar en känslomässig grund som behövs för barnets utveckling. (Kreuts Wirfelt, 2014, s. 34,35).

De första veckorna i barnets liv är mest präglade av återkommande behov: mat, värme, närhet, renlighet och mänsklig kontakt. Social kontakt i detta skede är det som sker mellan förälder och barn då föräldern tillgodoser barnets behov. Även småbarn har förmåga att skilja mellan olika människors röster samt känna igen ansikten. Nyfödda barn tittar hellre på mänskliga ansikten än på föremål, speciellt på föräldrarnas eller syskonens ansikten, samt har gärna ögonkontakt med andra. Dessa hör också till de första kommunikationssätten och genom dessa börjar barnet interagera med andra och förstå sin omgivning. Små barn kommunicerar också genom att härma och imitera andra. (Kreuts Wirfelt, 2014, s. 66-74).

Mellan två och tre månaders ålder utvecklas barn mycket och deras sätt att vara med och umgås med andra förändras. De sociala kontakter som barnet har vid denna tidpunkt är de närmaste familjemedlemmarna. Barnet är intresserat av social samvaro. Socialt samspel med föräldrar är viktigt för barnens utveckling. Vid ungefär sex till sju månaders ålder börjar barnet umgås med andra på ett nytt sätt. I detta skede kommer barnet ihåg olika personer och skiljer på olika sociala relationer. Barnet behöver mer social gemenskap, samvaro, delaktighet och interaktion med andra än bara familjemedlemmar. (Kreuts Wirfelt, 2014, s. 76-77, 188).

Från sju månader upp till två till tre års ålder försöker barnet upprätthålla närhet till de närmaste människorna genom uttrycksfullt beteende och kroppsrörelser. Anknytningen fördjupas och barnet lär sig att känna igen vissa personer bättre och lita på dem. Efter två till tre års ålder börjar barnet förstå att andra personer kan ha olika aktiviteter och intressen än de som ingår i interaktionen med barnet. Barnet får en uppfattning om varför föräldern inte alltid är på plats utan kommer och går. (Kreuts Wirfelt, 2014, s. 193).

Barn i två till tre års ålder njuter av att vara med andra jämnåriga barn. Leken kan ännu vara självständig och det går alltid inte att leka med någon annan. Småbarn lär sig att dela leksaker, men det kan förorsaka problem med andra barn och därför borde en vuxen vara närvarande då barnen leker. Barnen kan visa empati men det kan vara svårt att förstå andras tankar. Vid treårsåldern förbättras barnens kunskaper i detta och barnen lär sig att ta hänsyn till andras känslor. Det är också vanligt att barnens fantasi utvecklas, och barnen kan till och med ha fantasivänner. Då är det föräldrarnas uppgift att stöda barnen, eftersom fantasin är viktig för barnens utveckling, men också att förklara gränsen mellan verklighet och lek. Barnen vill också glädja andra. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2017).

Tre- till fyraåriga barn börjar leka mera med andra, och vill gärna ha mera vänner. Att leka i en grupp innebär att barn kan pröva och utveckla sina sociala förmågor och förstå olika regler. För ett fyraårigt barn är det lättare att vänta på sin tur, dela leksakerna och vara någonstans utan sina föräldrar. Föräldrarna är dock ännu väldigt viktiga, och barnen vill gärna tillbringa tid med dem. Barnen beundrar sina föräldrar och vill också själv bli beundrade. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2017).

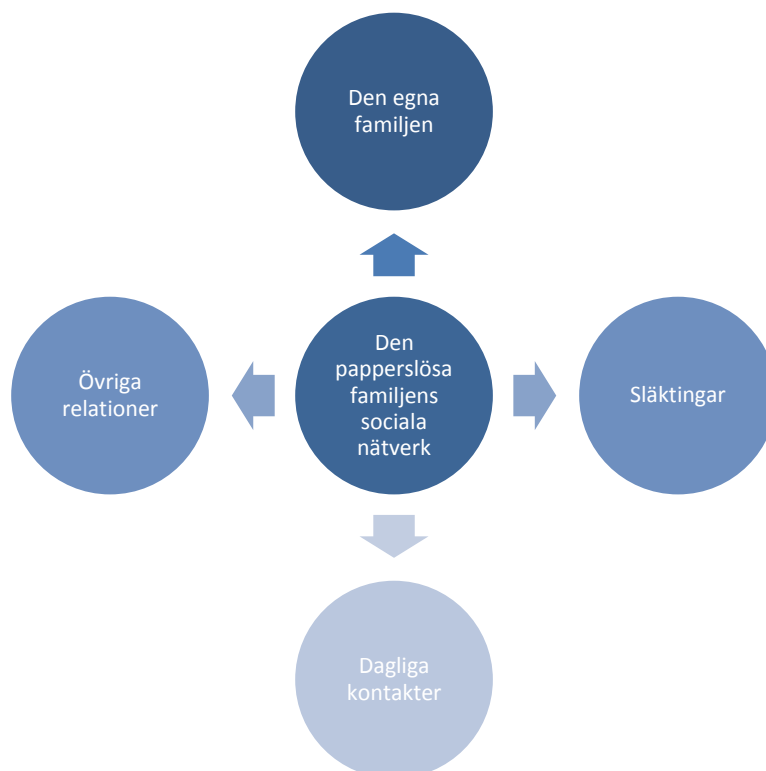
Fyra- till femåriga barn kan ta andras känslor i beaktande och till exempel visa empati och trösta andra bättre. Barnen i denna ålder är mindre själviska och vill gärna ha jämnåriga lekkamrater. Det är ännu svårt att hantera sina känslor och barn kan vara till och med aggressiva och slå andra. Trots det blir det varje dag lättare att lösa problem med hjälp av kommunikation och förhandling. Barn i fyra- till femårsåldern använder mycket fantasi och leker gärna i grupper på två till tre personer. Barnen börjar jämföra sig själv med andra och att vara sämre än någon annan eller förlora kan vara en väldigt stor besvikelse. Därför är det viktigt att föräldrarna uppmuntrar och berömmar barnen för att förbättra deras självförtroende. Vid fyra till fem års ålder börjar barnen utveckla sitt moraliska tänkande. Barnen funderar på skillnader mellan gott och ont, rätt och fel samt lär sig rättvisa. (Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2017).

4 Den papperslösa familjens sociala nätverk

Sociala nätverk utgörs av relationer och människans relationer är grundläggande för all aktivitet, för alla kontakter och för individen själv (Andresen, 2002, s. 44).

Bronfenbrenners ekologiska systemteori bestående av mikrosystem, mesosystem och makrosystem är en modell för att studera människans nätverk. Varje människa tillhör flera mikrosystem, varav relationen till modern är det första. Mera ingående teori om mikrosystem i kapitel 4.1 som behandlar den egna familjen som en del av den papperslösa familjens sociala nätverk. Med Bronfenbrenners teori som bakgrund har Pattison och Pattison och Klefbeck m.fl. (enligt Seikkula, 1996, s. 32) åskådliggjort det sociala nätverket med hjälp av fyra sektorer. Till den första sektorn hör familjen, men endast de familjemedlemmar som man bor i samma hushåll med. Den andra sektorn omfattar släkt samt familjemedlemmar och släkt som man inte delar hushåll med. Den tredje kategorin innefattar arbete, skola eller andra kontakter på daglig basis. Den fjärde och sista sektorn benämns andra relationer och kan innebära vänner, grannar och yrkeshjälpare. (Seikkula, 1996, s. 28-33).

Denna teori har använts som grund för valet av innehåll till detta kapitel. Individens sociala nätverk omfattas av de fyra ovan beskrivna kategorierna. Därför utgår skribenterna ifrån dessa grupperingar av sociala relationer när de i detta kapitel utreder hur den papperslösa familjens sociala nätverk kan se ut.

Figur 1 Den papperslösa familjens sociala nätverk (Seikkula, 1996).

4.1 Den egna familjen

Med en papperslös familj avses i arbetet, i enlighet med definitionen i kapitel 3, antingen en familj bestående av två föräldrar och deras barn eller en förälder med barn, vilka inte vistas lagligt i ett land. Den egna familjen utgör en viktig del av det sociala nätverket. Av alla sektorer inom det sociala nätverket är den egna familjen den sektor där de mest stabila sociala relationerna finns. Kännetecknande för familjens sociala relationer är att de är långvariga och kontinuerliga. Relationerna bygger på daglig kontakt, som dessutom upprepas flera gånger per dag. Till familjen hör de individer som bor i samma hushåll. Familjemedlemmar som inte längre bor hemma eller från vilka man har separerat räknas inte eftersom man inte behöver anpassa sig till dem varje dag och dessa relationer fungerar således under andra förutsättningar. (Seikkula, 1996, s. 34,42).

Familjen utgör enligt Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori ett mikrosystem. Ett mikrosystem består av en individs erfarenheter av aktiviteter, roller och relationer i ett speciellt sammanhang och i en speciell miljö. Miljön är sådan där personlig kontakt är möjlig, individerna kan träffas öga mot öga. Exempel på miljöer är hemmet, daghemmet och lekplatsen. (Bronfenbrenner, 1981, s. 11, 22). Den viktigaste miljön för familjen som mikrosystem är hemmet. Individerna i familjen tillhör även andra mikrosystem, till exempel bildar daghemmet ett mikrosystem för barnen. Familjemedlemmarna kan bete sig olika i olika mikrosystem. Hemmet och familjen får en viktig betydelse eftersom familjemedlemmarna, och speciellt barnen, här kan visa sitt inre och sina mest personliga egenskaper. (Seikkula, 1996, s. 30).

Familjemedlemmarnas relationer till varandra kan se olika ut. Relationer kan vara symmetriska eller asymmetriska. En relation där parterna är jämbördiga är symmetrisk. Det kan till exempel gälla relationen mellan de vuxna i familjen. Relationen mellan förälder och barn är i de flesta fall en asymmetrisk relation eftersom den kännetecknas av att den ene har makt över den andre. (Andresen, 2002, s. 40). I Bronfenbrenners teori är individens egen påverkan viktig. Han betonar att miljön, så som individen själv uppfattar den är viktig för utvecklingen. (Bronfenbrenner, 1981, s. 22–23). Barnets närvaro och beteende påverkar hur föräldrarna agerar och hur relationen mellan dem blir. Föräldrarna har olika relationer till alla sina barn, det är något de anpassar enligt barnets sätt att vara. På samma sätt blir relationerna mellan syskonen i familjen olika. I relationssystemen anpassar barnet sig till det som redan finns, samtidigt som barnets egen aktivitet inverkar på hur relationssystemen utformas. (Seikkula, 1996, s. 28–29).

Den egna familjen som en del av det sociala nätverket har funktionella egenskaper. Dessa kan vara socialt stöd, social förankring, socialt inflytande, att skapa sociala kontakter, materiellt stöd, andligt stöd eller stöd för att bibehålla en social identitet. Materiellt stöd kan till exempel ses i barnets relation till föräldern. Barnet är beroende av att föräldrarna ordnar med det livsnödvändiga. Interaktioner kan vara ensidiga eller mångsidiga. Relationen mellan barn och förälder är mångsidig eftersom de har ett ömsesidigt utbyte av kärlek. Familjemedlemmarnas agerande har betydelse för den övriga familjen. (Seikkula, 1996, s. 39-41).

Att familjen påverkas av de enskilda familjemedlemmarnas handlingar kan bli extra påtagligt i den papperslösa familjen, vilket syns i följande studier. Mahatmya och Gring-Pemble, (2014, s. 84) har i sin studie kommit fram till att den så kallade DREAM Act lagen som varit aktuell i USA ser papperslösa barn som kommit till landet med sina familjer, som oskyldiga offer för sina föräldrars beslut att leva som papperslösa. Att lagen vill ge dessa papperslösa barn uppehållstillstånd ser forskarna ur familjevälståndsperspektiv som problematiskt eftersom det i sin tur har konsekvenser för familjens välfärd. Att ge barnen uppehållstillstånd kan leda till negativ ”counter-transition” för övriga familjemedlemmar. ”Counter-transition” innebär att en individuell familjemedlems liv påverkar de övriga familjemedlemmarnas status och roller. (Mahatmya & Gring-Pemble, 2014, s. 82–84). I USA är det stora antalet barn som har papperslösa föräldrar en utmaning. Av 5,1 miljoner barn med åtminstone en förälder som är papperslös, är 80 procent medborgare. Att uppleva att en förälder utvisas ur landet eller hotas av utvisning påverkar barnet, framförallt psykiskt. (Clarke & Sullivan, 2017, s. 13–14).

De relationer som barn har inom familjen under de första levnadsåren är de viktigaste (Seikkula, 1996, s. 42). Brendtro och Mitchell (2010, s. 6) påpekar att trygga sociala relationer i familjen lägger grunden för framtida relationer och att positiva sociala kontakter resulterar i ett positivt socialt beteende. Ömsesidiga beroenderelationer är viktiga för att individen ska känna sig värdefull. Mest tillfredsställelse får individen från de sociala relationer där individen upplever att hen kan hjälpa. Relationernas karaktär och värde kan variera över tid. (Seikkula, 1996, s. 28, 42-43).

4.2 Släktingar

Beroende på kulturen kan man definiera familj och släkt på olika sätt. I många kulturer hör de närmaste släktingarna till familjen fast de inte skulle bo i samma bostad. Sådana släktingar

är ofta till exempel egna vuxna barn, föräldrarnas syskon, mor- och farföräldrar och barnbarn. Då man flyttar till ett annat land förändras alla relationer med släktingar, vilket i hög utsträckning påverkar människans psykiska välmående. De flesta släktingar stannar kvar i ursprungslandet, och de människor som är vana vid ett kompakt familje- och släktnätverk kan ha problem med att anpassa sig till livet i ett nytt land där det kanske inte finns så många släktingar. För en papperslös familj är det speciellt svårt om det inte finns någon nära som kan hjälpa och stöda familjen. Om man är papperslös, finns det troligen inte heller möjligheter att vara i regelbunden kontakt med släkten i ursprungslandet. (Kokkonen, 2010, s. 51,52).

Ibland flyttar man till ett visst land för att det redan finns släktingar där. Enligt Kokkonen visar flera studier (Beiser, Turner & Ganesan 1989; Tran, 1991; Williams & Westermeyer 1983) att de som har flyttat till ett annat land med sin familj anpassar sig bättre till förändringar än de som har flyttat ensam. Oberoende av kulturen har släkten speciellt stor betydelse när det gäller socialt stöd. I sin studie har Kokkonen kommit fram till att socialt stöd som familj och släkt erbjuder är värdefullt för alla som har flyttat till ett nytt land. Praktisk hjälp och stöd som man får, t.ex. tolkning, matlagning och hjälp med barn är uppskattat. Dessutom får man stöd i sorg. (Kokkonen, 2010, s. 63, 65).

4.3 Dagliga kontakter

Det finns papperslösa som arbetar utan lagliga arbetstillstånd. I Finland, där alla från arbetsgivare till hyresvärdar är intresserade av personbeteckning, är det svårt att försöka försörja sig själv men alla människor behöver få pengar någonstans ifrån. De som har haft mest tur kan ha fått ett arbete genom sina relationer eller så har de lyckats behålla sitt tidigare arbete som de har påbörjat då de ännu var i det nya landet lagligt. Det är lätt för en arbetsgivare att utnyttja arbetstagare som inte kan kräva rättigheter utan att bli avvisade. Därför jobbar många papperslösa svart och tar emot vilket jobb som helst. (Leppäkorpi, 2011, s. 91, 114, 130).

Ahn, Chiu och O'Neill (2013, s. 306) menar i sin studie att papperslösa, genom att de tar sig de impopulära och farliga jobben med mycket dålig lön, ger mer fördelar till USA:s samhälle än amerikaner eftersom dessa inte skulle utföra sådana jobb. På grund av de papperslösas olagliga status, faller papperslösa migranter ofta offer för misshandel på arbetsplatsen, rasdiskriminering, sexuella trakasserier och andra former av utnyttjande. (Ahn, et al., 2013, s. 306). Sullivan och Rehm (2005, s. 248) menar att papperslösa mindre sannolikt står upp

för sig själva när det gäller orättvisor och är vanligen ett objekt för utpressning samt ofta tvingade till att arbeta med låg lön.

Papperslösa vuxna kan ha fritidsintressen eller hobbyer som kan hjälpa dem att skapa sociala relationer. Man kan också tillhöra ett religiöst samfund, vilket kan vara väldigt viktigt för en papperslös familj. I Finland kan man också ha varit i kontakt med kyrkan, som kan ha hjälpt en asylsökande som sedan blivit papperslös. Då kyrkan hjälper asylsökanden arbetar den tillsammans med myndigheter och vanligtvis vet alla var den asylsökande finns, men det samma gäller inte för papperslösa. Det kan ändå hända att kyrkan hjälper till att gömma papperslösa, såsom till exempel en församling i Finland har gjort. (Leppäkorpi, 2011, s. 111).

4.4 Övriga relationer

Kategorin övriga relationer innefattar vänner, bekanta och grannar. Kontakter med yrkeshjälpare kan också inkluderas här liksom alla andra relationer som inte passar in under någon av de tidigare sektorerna, det vill säga den egna familjen, släktingar eller dagliga kontakter. I denna kategori finns relationer med olika struktur. Vänskapsrelationerna är oftast varaktiga relationer men det finns även svagare band samt situations- och tidsbundna relationer. Relationerna i den här kategorin är sådana som den papperslösa familjen själv väljer men dessa relationer kräver mer sociala resurser eftersom familjens egen aktivitet är avgörande för hur relationerna utformas. (Seikkula, 1996, s. 34-35). Strukturen för nätverket formas enligt hur många man vill ha kontakt med, hur den inbördes kontakten mellan de som ingår i nätverket ser ut samt hur central man vill vara i det sociala nätverket. Det kan vara svårt att identifiera sociala kontakter eftersom interaktion mellan människor sker på så många olika sätt, utöver de man umgås regelbundet med finns det någon man bara känner igen medan andra personer är ens vänner vänner. (Christakis & Fowler, 2009, s. 31-32).

Den papperslösa familjens övriga relationer styrs alltså mycket utgående familjens egen aktivitet. Bäck-Wiklund och Johansson (2012, s. 281–283) ger exempel på hur några asylsökande familjers vänskapsrelationer ser ut. En kvinna berättar att det är mannens uppgift att etablera sociala kontakter och eftersom han inte är med henne i det nya landet står hon utan sociala relationer. Andra var mycket ensamma och det sociala nätverket bestod endast av den egna familjen. Sociala relationer utanför hemmet bygger mycket på tillit, något som många uppgav som ett hinder för att komma i kontakt med människor. För att skydda sig själva, på grund av rädsla för problem och oro över att någon skulle få reda på familjens status, höll flera familjer sig hellre undan och undvek sociala kontakter. (Bäck-Wiklund &

Johansson, 2012, s. 281–283, 288). I examensarbetet är en utgångspunkt att många papperslösa familjer varit asylsökande innan de blivit papperslösa och därför kan dessa exempel vara verklighet för den papperslösa familjen när det gäller att skapa och upprätthålla vänskapsrelationer.

Vid skapandet av sociala relationer söker sig individen till andra som har liknande intressen, samma bakgrund eller gemensamma drömmar (Christakis & Fowler, 2009, s. 31). Gemensamma intressen, pålitlighet och jämställdhet är viktigt i relationer och möjliggör emotionellt stöd (Seikkula, 1996, s. 34–35). Det här är tydligt i Mutsindikwas och Gelderbloms (2014, s. 38) studie där papperslösa migranter sökte sig till platser där landsmän delar med sig av information och nyheter eller hjälper till med annat. Betydelsen av etniska samhällen syns även i en studie av Xu och Brabeck (2012, s. 215-216) där papperslösa familjer får hjälp med att lära sig var och hurdan service de kan få för sina barn som har medborgarskap. Det etniska latinamerikanska samhället i USA utgör först och främst dessa familjers sociala nätverk.

5 Potentiella riskfaktorer i den papperslösa familjens sociala nätverk

Andresen (2002, s. 71) anser att "sociala och kulturella gemenskaper har stor betydelse för utformningen av människors liv, förståelse av sammanhang, individuella och kollektiva utformningar av omsorg, konfliktlösningar och så vidare". Människor etablerar och upprätthåller aktivt sina egna gemenskaper utifrån ett nätverksorienterat perspektiv. (Andresen, 2002, s. 71).

Nätverksfaktorernas betydelse för hälsan har (Ahn, et al., 2013) kunnat konstateras under en längre tidsperiod med hjälp av forskning. Ett socialt nätverk som utifrån sett verkar bestå av många relationer behöver inte vid närmare anblick vara enbart positivt. Hur väl det sociala nätverket fyller en persons behov av socialt stöd, det vill säga känslomässig närhet, rådgivning samt praktisk och materiell hjälp, verkar vara avgörande. Pilissuk och Froland (1978) hävdar enligt Forsberg och Wallmark (2002, s. 49) att människans sociala stöd utgör ett skydd vid situationer av stress och händelser som upplevs traumatiska. (Forsberg & Wallmark, 2002, s. 49).

I det här kapitlet tas potentiella riskfaktorer i den papperslösa familjens sociala nätverk upp. Fyra olika risker behandlas och dessa är psykisk ohälsa, negativ inverkan på socialisation, hämning av utvecklingen hos barn samt ekonomiska risker.

5.1 Psykisk ohälsa

Belastningar och stress i föräldrarnas livssituation kan påverka deras förhållande till barnet. Det kan handla om obearbetade konflikter mellan föräldrarna, generationskonflikter, förluster, kriser och konflikter mot det sociala nätverket, eller avsaknaden av ett socialt nätverk, ekonomiska problem eller bostadsproblem. De olika emotionella och psykiska påfrestningarna tar av de resurser föräldrarna har för att anpassa sig till barnet, omedvetet kan de dra sig undan barnet känslomässigt eller avreagera sig på barnet. Undersökningar visar att anknytning är starkt förknippad med socioekonomiska stressfaktorer. Desto sämre socioekonomiska förutsättningar familjen har desto sämre resultat för en trygg anknytning. I vilken grad föräldrarna förmår vara psykiskt och fysiskt tillgängliga för sina barn påverkas av yttre sociala förhållanden såsom ekonomi och jobb. (Killén, 2009, s. 73-74).

Många familjer har under asylprocessen hunnit rota sig och få vänner. Barnen har gått i skola och lärt sig språket. Familjerna har börjat känna sig trygga, då kan det negativa asylbeslutet kännas speciellt tungt. Familjen är inte beredd på ett utvisningsbeslut. Det negativa beskedet upplevs chockartat och kan vålla panikkänslor. Tidigare upplevelser av trauman och flykt, tillsammans med väntan på besked om uppehållstillstånd, leder till en psykisk utmattning som gör det svårt att hitta utvägar ur en ohållbar situation eller att acceptera det negativa beslutet (Elmeroth & Häge, 2016, s. 72-74). Föräldrarnas status som papperslösa påverkar barnen mycket och är starkt förknippad med anknytning, diskriminering, föräldrarnas psykiska frånvaro och förorsakar en försämrad fysisk och psykisk ohälsa hos deras barn. (Zayas, Aguilar-Gaxiola, Yoon & Natera Rey, 2015, s. 3214).

Papperslösa barn har en livssituation som hela tiden inbegriper hot om att bli upptäckta, gripas, föras bort av myndigheter och skickas tillbaka till ursprungslandet som enligt föräldrarna är livsfarlig. En stor del av barnen och deras föräldrar är sårbara efter att ha utsatts för traumatiska händelser i hemlandet eller under flykten. En av krigets effekter för de drabbade är att de leder till en genomgripande osäkerhet kring livets mening, om tillit och ondska (Janoff-Bulman, 1989, s. 113-136).

Att bli tvungen att lämna sitt hem och sina vänner, lämna viktiga människor, en vardagstillvaro som splittras och känslan av förlust kan infinna sig. Det innebär att situationen som flykting är unik på många sätt. För människor som lever som papperslösa, speciellt barn innebär det ännu mer utsatta förhållanden. Situationen som papperslös präglas av osäkerhet och brist på framtidshopp (Socialstyrelsen, 2010).

Utemiljön kan även kännas som ett hot, olika barn uppfattar miljön olika farlig. Barnen kan känna oro om föräldrarna kommer för att hämta dem som avtalat eller om föräldrarna har blivit upptäckta och bortförda. Barnen känner hela tiden ett hot, ett hot där barnen tvingas fatta snabba, akuta beslut. Ett felaktigt beslut kan innebära att hela familjen är i en livsfarlig situation. De flesta barn uppfattar riskerna med att gripas och avvisas till sitt ursprungsland som en bokstavligen livsfarlig situation, därför är dessa situationer mycket stressande och ångestskapande för barnen. (Ascher & Wahlström-Smith, 2016, s. 10, 13).

Om papperslösa familjer finns det endast begränsad forskning, men i den forskning som gjorts bland barn som lever som papperslösa har det hävdats att barnen är relativt skyddade genom sin omogenhet och därmed oförmögna att förstå sin utsatta situation. Dessa studier bygger ofta på intervjuer med föräldrar till barn i övre tonåren, ibland med förutbestämda frågor. Det finns få studier som samlar information och material direkt från barn i yngre ålder och vilka utgår från barnets perspektiv. (Ascher & Wahlström-Smith, 2016, s. 3-4).

Studien som Ascher och Wahlström-Smith har gjort om papperslösa barns situation visar att barn är väl medvetna om sin situation. Barnen gör ofta egna riskbedömningar utifrån sin egna specifika situation och utifrån ålder och mognad. För att klara av att hantera dessa situationer utvecklar de en strategi, både praktisk-logistiska för att undvika och minska riskerna, och psykosociala för att minska den psykiska pressen för dem själva och för närstående. (Ascher & Wahlström-Smith, 2016, s. 13-17).

Att leva som papperslös och försöka gömma sig för myndigheter innebär en stor psykisk stress och ett verkligt utanförskap. För barnen som växer upp i en papperslös familj är situationen förödande. För de personer som har upplevt traumatiska händelser försämras det psykiska måendet allt mera efterhand. Ju längre tiden går utan att de får hjälp desto svårare blir vägen till återhämtning. Paranoida tankar om att hela tiden vara förföljd stärks och upplevs som en realitet. (O'Connor & Svenska Röda Korset, 2016).

Familjerrelationerna utsätts för stora påfrestningar. Läkare utan gränser har konstaterat att de papperslösa har en dålig psykisk hälsa, de känner sig frustrerade, nervösa, deprimerade och lider av sömnstörningar. De hade betydligt oftare självmordstankar jämfört med befolkningen överlag. För att minska riskerna för att bli upptäckta delade familjerna på sig och levde åtskilt. Familjen kan även splittras om någon i familjen tas i förvar eller skickas tillbaka till hemlandet. Separationer är påfrestande då man inte vet hur de andra mår, om de lever eller om de är fängslade. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 80).

Vissa av flyktingarna drabbas av livslång psykisk eller fysisk ohälsa medan andra återhämtar sig snabbare. Varje individ har sin egna unika erfarenhet och livssituation. Vilka förutsättningar man har för att läka och gå vidare i livet är mycket individuellt. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 107-108).

5.2 Negativ inverkan på socialisation

Sociologer påstår att socialisation utgörs av två olika faser, nämligen primär och sekundär socialisation. Dessa faser omfattar olika grupper eller sociala sammanhang där viktiga processer av socialisation sker. (Giddens, 2007, s. 164-165).

Under de första levnadsåren då barnets motoriska, kognitiva, känslomässiga och sociala utveckling sker brukar man prata om primär socialisation. (Angelöw, Jonsson & Stier, 2015, s. 111). Giddens (2007, s. 165) menar att de första levnadsåren är de mest intensiva gällande inläring av en kultur och dess tillhörande normer. Under denna tidpunkt får barnet språkkunskaper samt grundläggande beteendemönster som sedan formar en utgångspunkt för inläring som inträffar senare i livet. Barnets sociala utveckling behandlades mer utförligt i kapitel 3.2. Primär socialisation är dock nödvändigtvis inte tidsbunden till de första levnadsåren. (Angelöw, Jonsson, & Stier, 2015, s. 111).

Giddens (2007, s. 165) menar att den sekundära socialisationen inträffar "under den senare barndomen, ungdomstiden och tidig vuxen ålder. Den är ofta knuten till skolan, kompisar, media och olika organisationer. Då social interaktion sker i sammanhang som dessa lär sig människor de värderingar, normer och åsikter som gäller i den kulturen. (Giddens, 2007, s. 165).

Bo (2014, s. 101) definierar normer som "sociala konventioner om föreskrivna beteenden". Normerna är även knutna till situationer, beteenden och sociala roller. Genom socialisation formas, bevaras och förändras de sociala normerna. Bo (2012, s. 102) menar att "sociala normer definierar situationer och kategoriserar vissa handlingar som riktiga och lämpliga, andra som felaktiga och opassande". Kulturen omformas då de sociala normerna bryts. Antingen händer detta obemärkt eller så sker det i form av större avvikelser. (Bo, 2014, s. 103).

Weng och Lee (2015, s. 511) menar enligt sin studie att migranter går igenom en integrationsprocess där de försöker uppnå en balans mellan att upprätthålla sin egen ursprungliga kultur och att anpassa sig till värdlandets kultur.

Enligt studien som Mahatmya och Gring-Pemble (2014, s. 83) har gjort, visar migrantfamiljer olika grad av anpassning och assimilation till en annan kultur. Anpassning innebär en anpassning av värdlandets normer. Med assimilation menas däremot att man anpassar sig och accepterar värdlandets normer samtidigt som man förkastar sina egna kulturella normer från sitt hemland. (Mahatmya och Gring-Pemble, 2014, s. 83).

5.3 Utvecklingen hämmas

Funktionsnivån hos barnet påverkas av i vilket utvecklingsstadium barnet befinner sig. Rädsla, stress och oro tar resurser som kan påverka barnets utveckling negativt. Stressreaktioner kan visa sig genom svårigheter att hantera känslor, separationsångest, tystlåtenhet, att dra sig undan, mardrömmar, depression, koncentrationssvårigheter och inlärningssvårigheter. Barnet klarar inte alltid av att berätta vad hen varit med om och vad det väcker för känslor. (Helsingin diakonissalaitos, 2014).

Via lek eller teckningar kan det vara lättare att ge uttryck för sina känslor. Upp till femtio procent av barnen vars föräldrar blivit offer för tortyr, har mardrömmar, ångest och insomningsbesvär. Sjuttioåtta procent av barnen har känslomässiga eller somatiska symptom. Barnet kan ha samma symptom som sina föräldrar, föräldrarnas psykiska symptom påverkar hela familjen. (Helsingin diakonissalaitos, 2014).

Belastningar och stress i föräldrarnas livssituation påverkar barnet. Det kan handla om livskriser, förluster, trauman eller svårigheter i det sociala nätverket, eller för att det saknas sociala nätverk, ekonomiska problem eller bostadsproblem. De här olika emotionella och psykiska påfrestningarna minskar de resurser föräldrarna har för att knyta an till barnet. Ofrivilligt avreagerar de sig på barnet eller drar sig undan känslomässigt. (Killén, 2009, s. 81-84).

Ekonomisk och social fattigdom kan även påverka föräldrarnas omsorgsfunktioner, liksom anknytningen och samspelet mellan barn och förälder. Barnets eget sociala nätverk har en central betydelse i barnets utveckling, det kan vara en resurs eller en riskfaktor. (Killén, 2009, s. 81-84).

Traumatiserade familjer är ofta kaotiska och har svårigheter med samspelet. Föräldrar med till synes svåra symptom har svårt att upprätthålla sin omsorg för barnet. Minnesbilder plågar dem och rubbar deras stabilitet och leder till reaktioner som är oförklarliga och skrämmande för barnen. Föräldrarna framstår som kraftlösa och klarar inte av att stöda barnet. För barnet

är det skrämmande att se att den trygga vuxna inte lyckas skydda barnet och ge något stöd. När inte föräldrarna kan erbjuda en trygg tillvaro för barnen leder till en ökad risk för att barnet tappar tilltron till livet. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 105).

Den tilltro som har grundlagts tidigt i barndomen, att föräldrarna är garantier för att inget ont kan hända dem har skakats om grundligt. Rädslan blir en ständig följeslagare, även föräldrarna har lärt sig att ständigt misstro omgivningen. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 105).

Deprimerade och traumatiserade föräldrar har svårt att bemöta barnens känslor, således upplever barnet att hen inte har någon att vända sig till med sina problem. Många föräldrar väljer att inte prata med sina barn om sitt mående och vad de har varit med om, detta för att skydda barnen. Resultatet blir en familj som tiger, men inombords är minnena och tankarna ständigt närvarande. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 106).

Även om barn har upplevt trauman kan de genom en uppmärksam omgivning ges möjlighet att utvecklas och få en stabil och trygg framtid. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 107). Trygga mänskliga relationer kan hjälpa att hålla de svåra tankarna borta och småningom ersättas med lek och arbete. Trygga relationer hjälper att bygga upp barnens förtroende för omvärlden, tiden har ofta en läkande kraft. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 107).

5.4 Ekonomiska risker

Ascher och Wahlström-Smiths studie om papperslösa barns situation i Sverige visade att barnens tillvaro till stor del präglades av utsatthet. Trots det hade barnen en handlingsförmåga som de kunde möta utsattheten med. Många barn saknade basförnödenheter såsom mat, kläder och husrum. Barnen var medvetna och oroade över det men hade också metoder för att dölja familjens dåliga ekonomi för omgivningen. Barnens sociala relationer innebar även andra utmaningar, barnen tvingades balansera mellan att delta i skolkompisarnas aktiviteter för att inte sticka ut, samtidigt behövde de hålla distans för att det inte skulle upptäckas att de är papperslösa. Ju äldre barnen blev desto mer komplicerade frågor ställde kompisarna och det krävde mer sofistikerade och komplexa svar. (Ascher & Wahlström-Smith, 2016, s. 10-13).

I barnkonventionen sägs det tydligt att även om vårdnadshavaren är huvudansvarig för sitt barn har även staten ett ansvar att stödja vårdnadshavarna för att skydda barnet och dess välmående. Staten har ansvar att stödja vårdnadshavare som saknar nödvändig förmåga eller resurser för att vårdnadshavarna ska kunna tillgodose barnets bästa. I huvudsak ligger det på

socialvårdens ansvar att stödja vårdnadshavarna för att de ska kunna erbjuda sina barn en skälig levnadsstandard. I barnkonventionen sägs det även att barnet har rätt till goda levnadsvillkor och till en skälig levnadsstandard, vilka handlar om barnens rätt att få goda förutsättningar för sin utveckling. Rätten till ett säkert och värdigt boende är sammanlänkat till och beroende av de flesta andra rättigheterna i barnkonventionen. Speciell hänsyn ska tas till barnet då det riskerar att bli hemlös. Det är viktigt med stabilitet och kontinuitet i barnets relation till daghem, skola eller kamratkrets. Rätten till hälsa hör också till goda levnadsvillkor. (Svärd, 2016, s. 76-77).

6 Resurser i den papperslösa familjens sociala nätverk

Sociala nätverk fungerar som en buffert mot stress i svåra livssituationer och med hjälp av stöd från nätverket blir det lättare att hantera stressen (Seikkula, 1996, s. 37). Därför är det intressant att undersöka vilka resurser den papperslösa familjen kan uppleva i relation till sitt sociala nätverk.

Gemenskap är viktigt för människan. Under olika skeden i livet ser behoven av gemenskap olika ut, ett litet barn behöver föräldrar som tar hand om det och en vuxen har behov av gemenskap bland annat med sin partner och med nära vänner. (Olofsson & Sjöström, 1996, s. 21). Det sociala nätverket innebär förutom gemenskap även tillhörighet. De personer och grupper som individen identifierar sig med påverkar hur självförståelsen och självbilden utvecklas. (Allwood & Franzén, 2000, s. 45).

I detta kapitel behandlas olika resurser som den papperslösa familjen kan tänkas ha tack vare sitt sociala nätverk. Meningsfull vardag som resurs innefattar daglig sysselsättning i form av arbete, kontakt med arbetskamrater, att komma i kontakt med religiösa samfund eller att kunna utöva ett fritidsintresse. En annan resurs från det sociala nätverket är att barnets utveckling stöds. Dessutom kan det sociala nätverket bidra med ekonomisk och praktisk hjälp samt vara ett stöd vid omprövning av identitet för den papperslösa familjen.

6.1 Meningsfull vardag

Vardaglig sysselsättning och sociala kontakter är viktiga för människans välmående. Papperslösa personer kan befinna sig i olika situationer, men det hjälper att ha social interaktion i olika sammanhang. Viktiga sociala kontakter för en papperslös kan till exempel

vara arbetskamrater, medlemmar i religiösa samfund eller människor som man träffar via fritidsintressen.

En del papperslösa kan ha fått arbete med hjälp av bekanta och andra sociala kontakter. Leppäkorpi skriver om en papperslös som har bekantat sig med finländare och fått vänner, och senare fått ett jobb med deras hjälp. Hen har arbetat i en pizzeria på veckoslutnätter och fått en lön på 20 euro för hela natten. Hen berättar att hen visste att det inte var mycket pengar för detta arbete men ändå var det mycket för personen. (Leppäkorpi, 2011, s. 92). Enligt Mutsindikwa och Gelderblom har vänskap en stor betydelse för migranternas arbetssökande. I deras studie kom det fram att 71 procent av respondenterna hade fått arbete med hjälp av sina vänner. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 31).

Om en papperslös tidigare har arbetat i det nya landet, har personen ett nätverk av arbetskamrater som hen kan få stöd och hjälp från även om personen senare har blivit papperslös. Att ha ett bra arbetsnätverk kan stödja människor på många sätt, till exempel att klara sig i livets olika faser och kriser. Arbetskamrater kan ge idéer och modeller för att lösa problem, och kan till och med uppmuntra någon att söka hjälp vid behov. För många är det också tillräckligt att bara få prata om sina problem och få emotionellt stöd från arbetskamrater. Stöd som arbetsnätverk erbjuder är alltid viktigt, men speciellt i svåra livssituationer som till exempel papperslösa har. Relationer på en arbetsplats har stor betydelse för arbetstagarens välmående. (Kaivola, 2003, s. 23-24, 38).

Religiösa samfund är också viktiga för papperslösa personer. Enligt Mutsindikwa och Gelderblom spelar religion en viktig roll för att underlätta den papperslösas liv. Respondenterna i studien berättade att medlemmar i ett religiöst samfund har erbjudit moraliskt och psykologiskt stöd samt ekonomisk hjälp. Några respondenter konstaterade också att kyrkan hade hjälpt dem med boende. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 36).

Fritidsintressen och hobbyer hjälper människor att komma i kontakt med andra som är intresserade av liknande saker. Leppäkorpi citerar en papperslös person, som berättar att varje lördag gick hen till samma krog för att titta på fotboll. Där träffade hen finländare och efter att ha lärt sig språket började hen prata med dem. De papperslösa kan ändå inte alltid vara trygga och lita på andra, vilket den citerade papperslösa också beskriver. Hen berättar enligt Leppäkorpi att fastän människorna var trevliga och vänliga, var hen tvungen att hålla avstånd till dem. Hen tänkte att om någon skulle få veta att hen är i landet som papperslös, skulle de anmäla hen till myndigheterna. (Leppäkorpi, 2011, s. 91).

6.2 Barnets utveckling stöds

Barnens nätverk erbjuder barn sällskap, tidsfördriv och känslor av gemenskap. Att ha social interaktion och att höra till en referensgrupp har en positiv påverkan på barnets inläring. Barnen kan tillsammans lära sig att arbeta i en grupp, att kompromissa och att ta sin egen plats i gruppen. Barnen kan skapa och upprätthålla sina sociala relationer samt lära sig sådana kunskaper som man behöver i livet, till exempel empati. I barngruppen jämför också barnen sig själv med andra och tvärtom, vilket hjälper barn att lära sig om sig själv och att bygga sin självbild. Lekar är också viktiga gällande barnens utveckling: genom att leka får barnen en möjlighet att utforska och förstå också de vuxnas värld. Lekar erbjuder spänning, glädje och emotionellt stöd för barnen. Interaktion med jämnåriga stöder barnens utveckling mera än interaktionen med vuxna eftersom barns och vuxnas interaktion är osymmetrisk och kan därför förhindra barnets inläring. (Salmivalli, 2005, s. 32-33; Marjanen, Marttila, & Varsa, 2013, s. 48-49, 60-61).

Det sociala livet har stor betydelse även för språket och kulturen. Språket är helt avgörande för barnets förmåga att förstå och förhålla sig till omgivningen och det formar till exempel uppfattningar om moral som ingår i barnets världsbild. För att kunna lära sig språket måste ett barn ha någon vuxen som inte bara ger fysisk vård utan också pratar med barnet och tar hand om den psykiska välmående. (Kreutz Wirfelt, 2014, s. 12; Meeuwisse et. al., 2016, s. 175).

6.3 Ekonomisk och praktisk hjälp

Papperslösa bor ofta hos släktingar eller vänner. Om det inte finns någondera kanske personen bor i skogen, på en offentlig toalett, var som helst som personen finner skydd mot väder och vind. På större orter finns det tillfälliga natthärbärgen var man kan övernatta, eventuellt få ett mål mat och någon att prata med. För att klara sig ekonomiskt är det troligt att personen jobbar svart, lånar pengar eller får pengar av släktingar. Följderna är att personen inte har råd att gå på språkkurs, inte har några finska vänner eller inte har möjlighet att lära sig språket och kan därför inte få jobb. Personen har hela tiden en inre stress hen lever med. (Pakolaisneuvonta, 2017).

Papperslösa familjer har en svår ekonomisk situation vilket påverkar deras boende, de kan tvingas flytta ofta samt bo trångt och dela bostad med många andra människor för att klara sig ekonomiskt. (Zayas, et al., 2015, s. 3214).

Elmeroth och Häge tar upp bostadsproblemet i boken ”Flyktens barn”. De betonar även att bostadsfrågan är ett stort problem. Många blir överraskade av utvisningsbeskedet och måste därför snabbt hitta någonstans att ta vägen. Om det finns vänner och släktingar i närheten tyr de sig till dessa i första hand, vilket leder till trångboddhet vilket inte är hållbart i längden, det leder även till täta bostadsbyten eller en hemlös tillvaro. För att undgå att bli upptäckt flyttar man ofta omkring. Många förlitar sig på frivilliga organisationer som erbjuder övernattnig. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 76-78).

Papperslösa personer lever även utanför det sociala nätverket och har stor risk att bli utnyttjad eller bli ett brottsoffer. (Pakolaisneuvonta, 2017).

Det är inte kriminellt att hjälpa en papperslös person med det man har möjlighet till, såsom, boende, mat, kläder eller pengar. (Pakolaisneuvonta, 2017).

Tiden som gömd påminner om livet under flykten. Väntan och rädslan för att bli upptäckt är hela tiden närvarande. Det är en emotionell berg- och dalbana, humöret växlar mellan hopp och förtvivlan. Kanske väntar personerna på att kunna söka nytt uppehållstillstånd och få en ny prövning.

Familjerna lever isolerat vilket medför stora påfrestningar. Att leva som papperslös gör att personerna förlorar sina personliga och sociala roller, nätverket som tidigare fanns är borta. Familjen blir i beroendeställning till de som hjälper med bostad och ekonomi, personerna kan inte längre styra över sitt eget liv eller planera sin framtid. (Elmeroth & Häge, 2016, s. 80-81).

6.4 Identitet

Känslor av gemenskap och samhörighet har en stor betydelse då man definierar sig själv. Alla människor har ett behov av gemenskap, trygghet och uppskattning och det är väsentlig för människans välmående att höra till en grupp. Samtidigt vill människan också behålla sin autonomi och bli uppskattad som den man är. Arbete har alltid varit en viktig del av identifiering. Att vara arbetslös påverkar människans uppfattning om sin identitet väldigt mycket för att det inte bara handlar om förlust av arbetsplats utan också degradering av människans kunnande och yrkeskunskap. (Kaivola, 2003, s. 15–16).

Etnisk identitet handlar om individens kulturella förståelse och den befolkningsgrupp hen identifierar sig med. Den etniska identiteten har betydelse för självförståelsen. En etnisk grupp kan definieras utgående från den egna upplevelsen av att höra till en grupp, att

gruppmedlemmarna upplever sig ha ett gemensamt ursprung och att gruppen både från den egna synvinkeln och omvärldens ses som en grupp. Dessutom kan etniska grupper ha egna kollektiva egenskaper, till exempel ett gemensamt språk eller en gemensam religion. Etniska identiteter är sociala konstruktioner och uppkommer i historiska sammanhang. (Allwood & Franzén, 2000, s. 42-44).

Tähjä och Viitanen citerar en papperslös som har flyttat från Azerbajdzjan till Europa med sina två barn. Hen har en universitetsexamen och kan fem olika språk, men eftersom hen för tillfället är papperslös, är det svårt att få jobb. Hen berättar att hen bara skulle vilja leva ett normalt liv, men att systemet i det nya landet nästan tvingar människor att begå brott för att klara av vardagen. Dessutom har hen varit tvungen att ompröva sin identitet, nuförtiden är hen inte en utbildad, arbetande människa utan en papperslös och hemlös människa som måste gömma sig. Hen har också varit tvungen att bevisa sitt behov av hjälp för andra papperslösa och hemlösa, för att de inte trodde att en välklädd människa med två barn skulle behöva en bostad. (Viitanen & Tähhjä, 2010, s. 34–35).

7 Metoder

I det här kapitlet behandlas de metoder som har använts i examensarbetet. Först gjordes en litteratursökning, som resulterade i en allmän litteraturöversikt, det vill säga en genomgång av litteraturen för att få en helhetsbild av temat. För att analysera det insamlade materialet användes metoden innehållsanalys.

7.1 Litteratursökning

För att kunna göra en litteraturöversikt måste man först göra en litteratursökning, det vill säga söka material och källor som ska fungera som grund för arbetet. De vanligaste källorna är böcker, artiklar i vetenskapliga tidskrifter eller rapporter. De kan vara både tryckta eller i digital form. I början av litteratursökningen måste man göra förberedelser: man måste tänka på undersökningens syfte och frågeställningar, vad som är centralt och hur ämnesområdet kan avgränsas. (Patel & Davidson, 2011, s. 42-44). Examensarbetsgruppen valde först ämnesområdet papperslösa familjer. Därefter valde skribenterna i enlighet med socionomens kompetenser att undersöka den papperslösa familjens sociala nätverk. Syftet med arbetet är att utreda hur den papperslösa familjens sociala nätverk kan se ut, vilka risker och resurser familjen upplever och vilken betydelse det sociala nätverket kan ha för den papperslösa familjens resiliens.

När syftet och frågeställningarna är formulerade är det dags att söka efter litteratur. (Kristensson, 2014, s. 150). Skribenterna sökte var och en efter vetenskapliga artiklar. Databaserna ABI/Inform (ProQuest), Arto, CINAHL with Full Text (EBSCO), EBSCO Academic Search Elite och Emerald fördelades jämnt mellan skribenterna för att täcka så många databaser som möjligt. Sökningarna gjordes främst på engelska men även svenska och finska sökord har använts. Sökorden som har använts är ”paperslösa”, ”paperslösa familjer”, ”paperittomat”, ”paperittomuus”, ”sosiaalinen verkosto”, ”sosiaaliset suhteet”, ”undocumented”, ”people”, ”undocumented people”, ”children”, ”undocumented children”, ”youth”, ”family”, ”irregular migrants”, ”undocumented families”, ”Finland”, ”life”, ”risk”, ”resilience”, ”isolation”, ”well-being”, ”relatives”, ”social support” och ”social network”.

Kombinationer av ovannämnda sökord har använts, då med sökoperanden AND (Kristensson, 2014, s. 161) emellan. Sökningarna har avgränsats med fulltext och årtal för att ge aktuella och tillförlitliga resultat. Ibland har ingen avgränsning använts för att få så många resultat som möjligt. När sökningarna däremot har gett för omfattande material har sökningarna reviderats för att få en rimlig mängd träffar (Kristensson, 2014, s. 162). Alla sökningar finns dokumenterade i Tabell 1: Litteratursökning (se Bilaga 2). Här framkommer hur sökorden har kombinerats och hur många träffar varje sökning har gett. Överst i tabellen är de sökningar som gett träffar som använts i arbetet. Längre ned kommer de sökningar vars resultat inte inkluderats i arbetet på grund av att de inte har varit relevanta för syftet. Träffar som inte har stött syftet har varit sådana som inte har handlat om paperslösa, som varken har behandlat familj eller socialt nätverk, som enbart har handlat om vård samt som har behandlat risker i förhållande till olika sjukdomar istället för socialt nätverk. Utöver vetenskapliga artiklar har litteratur från tryckta böcker använts. Denna litteratur har framförallt använts i den teoretiska bakgrunden. Böckerna har sökts manuellt och i databasen Finna. Sökord som har använts i Finna är bland annat ”paperslös”, ”familj”, ”sociala nätverk” och ”resiliens”. Kombinationer av sökorden har också använts.

7.2 Litteraturöversikt

Med tanke på att paperslösa som målgrupp inte är så lätt att nå kändes det nästintill omöjligt att hitta en paperslös familj i Finland som skribenterna hade kunnat intervjua. Detta har därmed aldrig varit målet med examensarbetet utan istället har skribenterna valt att göra en litteraturöversikt. En allmän litteraturöversikt, även kallad litteraturgenomgång eller forskningsöversikt, kan göras efter litteratursökningen och är en bra metod för att få en helhetsbild av ett visst tema eller område (Bell, 2006, s. 99-100). Litteraturöversikten ger

förståelse över vad som tidigare gjorts inom området eftersom den resulterar i en sammanställning av tidigare forskningar och studier (Bell, 2006, s. 99-100; Kristensson, 2014, s. 19).

En allmän litteraturöversikt uppfyller inte kraven på en systematisk översikt men den kan ändå vara systematiskt utförd (Kristensson, 2014, s. 152–153). Den allmänna litteraturöversikten har valts som metod i examensarbetet eftersom den systematiska är mycket omfattande och tidskrävande. En litteraturöversikt ska ge läsaren en bild av de viktigaste frågeställningarna på området och forskaren måste visa att hen inte bara har samlat in fakta utan också har organiserat och förklarat den relevanta informationen inom området. I arbetet med en litteraturöversikt är det viktigt att kunna välja ut de mest relevanta delarna för temat. I en allmän litteraturöversikt strävar man precis som i en systematisk litteraturöversikt efter att dra slutsatser som är tydliga och evidensbaserade. (Bell, 2006, s. 99-100, 109-110; Denscombe, 2016, s. 194-195). I arbetet med den allmänna litteraturöversikten har skribenterna strävat efter att vara noggranna och samla in det mest relevanta för att få en bra helhetsbild.

7.3 Innehållsanalys

När all data har samlats in analyseras materialet. I analyskedet organiseras och struktureras data för att det ska bli möjligt att få en helhetsbild och för att kunna tolka materialet i relation till syftet och frågeställningarna. (Backman, 2016, s. 33). När litteraturöversikt används som metod måste analysbeskrivningen redogöra för antalet artiklar som granskats och hur granskningen gått till samt hur många artiklar som ingår i resultatet och hur de har analyserats (Kristensson, 2014, s. 21). I analysen används för det mesta resultat från primärstudier (Backman, 2016, s. 80). I examensarbetet analyserades därför vetenskapliga artiklar. Urvalet gick till så att alla skribenter utgående från sina sökningar i respektive databaser valde ut några artiklar var. Detta resulterade i femton artiklar sammanlagt. Det kan vara svårt att avgöra vad som ska tas med i arbetet och ett kodningsschema kan då förenkla urvalsprocessen (Backman, 2016, s. 79).

För att analysera materialet från tidigare forskningar och litteratur har examensarbetsgruppen valt att följa metoden innehållsanalys. Innehållsanalys kan användas på både skrivna och uttalade data, till exempel på material som erhållits genom intervjuer och observationer eller genom andra texter och dokument (Jakobsson, 2011, s. 67; Henricson, 2012, s. 331; Kristensson, 2014, s. 118–119). Innehållsanalysen kan vara

kvalitativ eller kvantitativ. Det går också att kombinera dem båda (Henricson, 2012, s. 330). Den kvalitativa innehållsanalysen, som används i arbetet, vill beskriva textinnehåll på ett systematiskt sätt. Den kan delas in i två inriktningar, den manifesta går ut på att främst beskriva det som uttrycks tydligt i texten medan den latent är mer djupgående och tolkar också sådant som inte kommer fram så tydligt. (Jakobsson, 2011, s. 67). Analysen kan till en början vara mer beskrivande för att senare tolka på ett djupare plan, både manifest och latent nivå kan med andra ord förekomma i samma arbete (Kristensson, 2014, s. 142).

Centrala begrepp som förklarar processen i kvalitativ innehållsanalys är analysenhet, meningsenhet, kondensering, kod, kategori och tema. I arbetet med innehållsanalys måste forskaren ta ställning till analysenheten, det vill säga det material som ska analyseras. Analysenheten behöver ha ett visst omfång, varken för stort eller för litet, för att vara möjligt att analysera. (Granskär & Höglund-Nielsen, 2012, s. 189–190; Henricson, 2012, 332-333). Analysenheten i arbetet bestod av femton vetenskapliga artiklar. Alla skribenter läste därefter igenom alla artiklar och markerade samtidigt i texten det som ansågs vara viktigt i förhållande till examensarbetets syfte. Hela gruppen samlades sedan för att analysera artiklarna. I detta skede valdes ett antal artiklar bort eftersom de ansågs vara irrelevanta eftersom de inte stödde syftet. Urvalskriterierna för artiklarna som inkluderades var att de skulle handla om papperslösa eller migranter, behandla socialt nätverk samt åtminstone ett av nyckelbegreppen risk, resurs och resiliens. Av femton artiklar inkluderades sju artiklar i analysen. Det centrala i de sju artiklarna har redogjorts för i en litteraturmatriks (Kristensson, 2014, s. 172) som finns bifogad i Bilaga 3.

Innehållsanalys är ett sätt att behandla texten enligt en bestämd struktur, där fokus är att söka efter mönster, likheter och skillnader. Texten delas in i meningsenheter. Meningsenheter är olika grupperingar av text som passar ihop på basen av sitt innehåll. Meningsenheterna kan vara meningar, ord eller en kort text. (Granskär & Höglund-Nielsen, 2012, s. 189-190; Henricson, 2012, s. 332-333; Kristensson, 2014, s. 118). Under den gemensamma analysen diskuterades en artikel åt gången. Ur artiklarnas resultat plockade skribenterna ut meningsenheter som fördes in i en tabell, se Bilaga 4. Texten delades därefter in i mindre delar för att bli lättare att arbeta med. Skribenterna observerade att ingen viktig information fick försvinna utan att det centrala budskapet måste bevaras. Detta kallas för kondensering och resulterade i att varje meningsenhet fick en etikett, en så kallad kod. Koderna placerades sedan i kategorier. Ingen data fick finnas i fler än en kategori eller helt utebli från kategorierna, allt måste passas in. (Granskär & Höglund-Nielsen, 2012, s. 189–191;

Henricson, 2012, s. 332-333; Kristensson, 2014, s. 118–119). Analysen resulterade i fyra kategorier: relationer, risker, resurser och resiliens.

8 Resultat

Kristensson (2014, s. 22) påminner om att resultatet ska svara på examensarbetets syfte och inget annat. För att få svar på syftet gjorde skribenterna en innehållsanalys på den datamassa som valts ut. Meningsenheterna som plockades ut ur de vetenskapliga artiklarna var sådana som stödde syftet. Resultatet från innehållsanalysen finns åskådliggjort i Tabell 4: Innehållsanalys (se Bilaga 4). I detta kapitel presenteras resultatet i löpande text. Kapitlet är uppbyggt enligt innehållsanslysens fyra kategorier: *relationer, risker, resurser och resiliens*. Efter de fyra kategorierna följer ett kapitel om tillförlitlighet.

8.1 Relationer

Enligt Mutsindikwa och Gelderblom (2014, s. 32) försökte många migranter hålla kontakt med sina släktingar i ursprungslandet av olika orsaker. En del migranter hade anhöriga där som andra familjemedlemmar tog hand om och därför upplevde migranter att de på något sätt måste rättfärdiga sin frånvaro för dem. Relationer till hemtrakten var viktiga också för att de flesta migranter inte tänkte stanna i Botswana för alltid utan planerade att återvända till hemlandet. Släktingar i ursprungslandet kunde också ta hand om migranternas resurser som de möjligtvis kunde behöva om de åkte tillbaka. I studien kom det också fram att alla respondenterna besökte hemlandet åtminstone en gång om året för att träffa släktingar och upprätthålla sina kontakter. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 33).

I det nya landet var det lätt för migranter att få vänner eftersom alla kände sig ansvariga för att hjälpa sina landsmän (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 39). Vänner och känslan av samhörighet var viktiga för migranter. I Weng och Lees studie (2015, s. 516) kommer det fram att migranter erbjöd hjälp direkt om det var vänner eller familjen som hade behov för det. Om migranterna inte själv kunde hjälpa, förmedlade de individerna till andra som kunde hjälpa. Hjälp kunde vara stöd i olika former, till exempel psykiskt stöd, pengar, mat eller frivilligt arbete i de etniska samfundet.

Relationer till släktingar i det nya landet var mer komplicerat. Mutsindikwa och Gelderbloms studie (2014, s. 31) visar att zimbabwiska migranter i Botswana uppskattade vänskapsrelationer mera än relationer med släktingar. I studien kom det fram att det var mer

sannolikt att få arbete med hjälp av vänner än med hjälp av släktingar. Migranterna föredrog vänner också när det gällde information om lediga arbetsplatser. Detta hände för att om släktingar var till exempel oärliga eller stal från en arbetsgivare, orsakade det mera stress för migranter än om det skulle ha varit en vän istället. En respondent berättade i studien att om migranten hade bra och pålitliga vänner, förbättrade det också relationen mellan migranten och arbetsgivaren. Mutsindikwa och Gelderbloms studie (2014, s. 31, 32) visar att migranter föredrog vänner framom släktingar också för att dela boende och att få hjälp med att lära sig nya arbetsfärdigheter.

Att ha vänner minskade behovet av att vara beroende av släktingar, och enligt studien kunde migranters interaktion med äldre släktingar minskas också på grund av för mycket social kontroll (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 39). Relationer till vänner föredrogs också vid sjukdom om migranten var lindrigt sjuk, men om migranten blev allvarligt sjuk så blev släktingarnas betydelse mycket större. Att hantera svåra situationer såsom allvarliga sjukdomar eller dödsfall tillsammans med släktingar var enligt Mutsindikwa och Gelderblom (2014, s. 34) ett sätt för migranter att visa samhörighetskänsla med släktingar och stärka relationer med dem.

Enligt Weng och Lees studie (2015, s. 518) kunde de etniska samfundet bli en utvidgad familj. Deltagarna i Weng och Lees studie var vana vid att ha en utvidgad familj i sitt ursprungsland men i det nya landet kunde en utvidgad familj ha en större betydelse för dem. Den utvidgade familjen var inte begränsad till ett etniskt samfund utan det grundade sig på en delad upplevelse om att ha blivit tvungen att flytta och migranterna kände samhörighet med andra som hade liknande bakgrund. (Weng & Lee, 2015, s. 518).

Mutsindikwa och Gelderbloms studie (2014, s. 38) visar också att det fanns hierarki bland migranterna och deras samfund för att upprätthålla ordning. Relationerna mellan familjemedlemmar kunde också vara olika på grund av familjens eller familjemedlemmarnas odokumenterade status. Enligt Mahatmya och Gring-Pemle (2014, s. 83) gjorde DREAM Act antaganden om vilka familjemedlemmar som var bra och vilka som var dåliga. Detta orsakade förekommande av maktrelationer och upprätthöll sociala modeller i familjen. Migranterna var ändå villiga att göra till och med riskfulla åtgärder för att hjälpa sina familjemedlemmar, vilket kommer fram också i McGuire och Georges' studie (2003, s. 189). Enligt studie ledde separationen från barnen många kvinnor till att komma på olika strategier för att få familjen återförenad, och ibland var dessa strategier tidskrävande och farliga. (McGuire & Georges, 2003, s. 189).

8.2 Risker

Enligt en studie av Xu och Brabeck (2012, s. 209) har gjort påvisades det hur odokumenterade föräldrar som hade barn som var födda i USA utnyttjade den service barnen var berättigade till.

Det som var avgörande för föräldrarna var rädslan att bli deporterade eller bortförda av myndigheterna, rädslan var närvarande hela tiden och det gjorde att man inte nödvändigtvis sökte hjälp för sina barn fast det fanns ett behov. (Xu & Brabeck, 2012, s. 209).

Att straffa barnen för att föräldrarna har kommit till USA olagligt är orättvist, barnen har inte valt att komma med, det var föräldrarnas val och barnen bör inte straffas för det och lida för sina föräldrars beslut. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 83).

I DREAM Act var odokumenterade föräldrar och andra odokumenterade familjemedlemmar, såsom syskon, borträknade. Det som räknades var barn födda i USA och därmed hade amerikanskt medborgarskap. DREAM Act erbjöd barn utbildning, men här ingick inte barnens familjer såsom föräldrar och syskon, de räknades som värdelösa eftersom de levde som odokumenterade. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 82-83).

Hur väl migrantfamiljer assimilerade till det nya landets kultur visade stora variationer. Hur personerna lyckades anpassa sin egen kultur till den nya kulturen var av stor betydelse för framtiden. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 83- 84).

Föräldrarna och barnen placerades mot varandra och man undersökte hur benägna de var att assimilera till den nya kulturen. Barn som var födda i USA av odokumenterade föräldrar kände sig mest som amerikaner. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 83).

Lagarna som var till för att skydda barnen följdes inte, migrationslagarna gick före barnens rättigheter. Barn till odokumenterade föräldrar räknades i första hand som odokumenterade och i andra hand som barn. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 84). Många migranter kunde uppleva att de blev behandlade som andra klass personer eller som paria. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 246-247).

Familjer och par behandlades inte som en enhet, istället såg man till den individuella vuxna personen, barnen räknades endast som barn till sina föräldrar, inte som barn. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 84).

Lagarna ökade skillnaderna mellan migranterna, det uppstod hierarkier och skapade konflikter inom familjerna, det gjorde även att barnens och familjens rättigheter inte tillgodosågs. (Mahatmya & Gring-Pemble, 2014, s. 85).

Odokumenterade migranter och deras odokumenterade barn kände hela tiden en oro inför framtiden för att personerna kommit illegalt till landet. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 3213; Zayas, et al., 2015).

Många odokumenterade familjer blev deporterade eller fängslade för att vänta på stundande deportering. I dessa situationer blev ofta barnen förbisedda, barnen var födda i USA och vistades legalt i landet. (Zayas, et al., 2015, s. 3213). Barn som levde med oron att föräldrarna skulle föras bort led oftare av emotionella svårigheter, depression och ångestkänslor var ofta förekommande. Barnen kände sig isolerade och desorienterade. Dessa barn var mest benägna att söka utomstående hjälp för sitt psykiska illabefinnande. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 246; Zayas, et al., 2015, s. 3214).

Odokumenterade migranter hade en större risk att drabbas av psykisk ohälsa än andra, personerna levde under konstant stress, stressen visade sig både som fysiska och psykiska symtom. Oron grundade sig i rädslan över att bli deporterad eller tagen i förvar. Oron gjorde att personerna inte vågade söka hjälp för sina besvär. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 246).

8.3 Resurser

Att bo tillsammans med andra gav resurser till de papperslösa i Botswana. De sparade pengar på att dela bostad men framförallt upplevde de papperslösa trygghet från det sociala nätverket. De papperslösa menade att det var betryggande att veta att det fanns någon i närheten om de skulle få problem med polisen eller om de skulle bli sjuka. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 31). Även resultaten från Wengs och Lees (2015, s. 517) studie visar att deltagarna hellre delade boende med sina medmigranter eftersom det försåg dem med ett skyddsnett av socialt stöd. De som bodde tillsammans var beroende av varandras hjälp. (Weng & Lee, 2015, s. 517). Det verkar som att denna trygghet och tillit till det sociala nätverket kan bero på något som på engelska kallas för ”bounded solidarity”. Uttrycket ”bounded solidarity” syftar på en känsla av samhörighet som kan uppstå när personer delar erfarenheter av motgångar och förenas på grund av dessa. Detta var en mycket viktig resurs bland de papperslösa i Botswana. Sammanlagt ansåg närmare nittio procent av respondenterna att det var antingen mycket viktigt eller viktigt, att hjälpa andra migranter som behövde hjälp. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 37).

Att samhörighet uppstår mellan de som har upplevt liknande motgångar, ses också i Weng och Lees (2015, s. 517–518) studie som handlar om hur migranter och flyktingar frivilligt hjälper till i sina etniska samhällen. Deltagarna i studien förenades med andra som hade liknande bakgrund. Det var viktigt för respondenterna att hitta en koppling till sitt hemland och att kunna umgås med andra som delar kultur och värderingar samt erfarenheter av hur de har blivit uppfostrade. Kontakten med sådana som hade liknande bakgrund som migranterna själva, utgjorde en resurs för migranterna när det gällde deras etniska identitet och bevarandet av den. Det var också viktigt att de äldre medlemmarna i det etniska samhället förde vidare kulturen och alla traditioner som tillhör den, till de yngre medlemmarna. Detta kan vara en speciellt viktig resurs för barnen i den papperslösa familjen. (Weng & Lee, 2015, s. 517–518).

Något som fungerar som en resurs för ett eller flera barn i den papperslösa familjen verkar också vara av stor betydelse för resten av familjen. Lagen DREAM Act får i Mahatmyas och Gring-Pembles (2014, s. 82–84) studie kritik för att den inte tar hela den papperslösa familjens välbefinnande i beaktande. Trots det konstateras ändå att en familj kan se ett barns ökade humankapital eller sociala kapital som en resurs för hela familjen. Trots att lagen fokuserar allra mest på barnen kan den ha en resursförstärkande inverkan på familjens överlevnad och välbefinnande. (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014, s. 85).

Det etniska samfundet och den utvidgade familjen kan hjälpa migranter att tillgodose sina behov och dessa blir således betydelsefulla resurser (Weng & Lee, 2015, s. 520). Sociala platser som i Botswana kallades för ”spotos”, var av betydelse för det etniska samfundet och de förstärkte även samhörighetskänslan, den så kallade ”bounded solidarity”, mellan de papperslösa. På dessa platser kunde de papperslösa migranterna träffa andra i samma situation men platserna fungerade också som resurs för att lära känna lokalinvånare i Botswana. Förutom att platserna var utmärkta ställen för att umgås och knyta kontakter, gick många papperslösa även dit för att ta del av nyheter om vad som hade hänt i Botswana såväl som i Zimbabwe. Att få hjälp och information angående pengar och boende var en annan orsak att besöka ”the spoto”. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 38).

Det sociala nätverket försåg även papperslösa med andra resurser. I sin studie om papperslösa latinamerikanska föräldrars förmåga att utnyttja service för sina barn, upptäckte Xu och Brabeck (2012, s. 215) att papperslösa föräldrar fick hjälp från sina sociala nätverk och från sina samhällen att förstå sig på och ta sig fram i servicesystemet. Alla från familjemedlemmar till vänner, grannar och arbetskamrater gav de papperslösa familjerna information om olika typer av service, bland annat om skolgång för barnen och om

sjukvårdskliniker där personalen talade familjens modersmål och där de inte behövde oroa sig över att deras odokumenterade status skulle upptäckas. Inte nog med att de papperslösa familjernas sociala nätverk gav familjen information om vart de kunde vända sig för att få service, det sociala nätverket hjälpte också till med tolkning och transport. (Xu & Brabeck, 2012, s. 215–216). Mutsindikwa och Gelderblom (2014, s. 31) framhåller också betydelsen av vänskapsnätverk när papperslösa söker arbete. Vänner kan lätt rekommendera sina papperslösa vänner om deras arbetsgivare behöver mer arbetskraft. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 31).

Religion förefaller vara en betydande resurs för papperslösa. Kyrkan underlättade livet för många papperslösa migranter bland annat eftersom kyrkan upplevdes vara en tillflykt från olycka och onda andar. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 36). De papperslösa familjerna uppgav enligt Xu och Brabeck (2012, s. 216) att kyrkan, utöver det personliga sociala nätverket och samhällsorganisationer, också är en källa till information, stöd och rådgivning när det kommer till serviceanvändning. I Botswana kunde församlingsmedlemmar dessutom hjälpa till med boende och pengar om det behövdes. Vid sjukdom kunde de papperslösa få stöd från kyrkans medlemmar. Papperslösa som sörjde sina anhöriga kunde få psykologiskt stöd men också praktiskt stöd när begravningar skulle ordnas och släktingar i hemlandet skulle kontaktas angående det inträffade. Kyrkan hade även en viss social kontroll och den undervisade papperslösa i moral- och samlevnadsfrågor. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 36).

8.4 Resiliens

Bland de olika faktorerna som bidrar till resiliens har socialt nätverk och stöd urskilts som nyckelfaktorer (Xu & Brabeck, 2012, s. 218). Sullivan och Rehm (2005, s. 249) menar att det var nödvändigt för migranterna att etablera nya sociala nätverk i värdlandet med tanke på anpassningen till det nya landet och för att minska stressen från avbrutna sociala nätverk i ursprungslandet.

Odokumenterade migranter blev resursstarka och kunde utnyttja servicesystemet, genom sina personliga kontakter och genom den kunskap som dessa omfattande nätverk gav. Papperslösa familjer kunde utnyttja service, i samma utsträckning som dokumenterade familjer, tack vare sitt sociala nätverk och det latinamerikanska samhället. (Xu & Brabeck, 2012, s. 216, 218).

Enligt McGuire och Georges (2003, s. 189) insåg de papperslösa migranterna att "lingua franca" kunde användas som ett redskap för empowerment. Lingua franca kunde hjälpa dem att få tillgång till bättre arbetsmöjligheter, minska risken för utvisning, att utvecklas för att uppnå sina mål samt försvara sig själva mot utnyttjande. De papperslösa migranterna tog även kontroll över sina liv genom att de utvecklade kommunikationsnätverk och kunskap om var man bör undvika att söka arbeten. (McGuire & Georges, 2003, s. 189, 191).

Då migranter etablerar sociala nätverk med vänner, familj eller arbetskollegor, får språkkunskaper och utbildning samt kulturell erfarenhet, blir migranterna integrerade i sina lokala samhällen trots sin odokumenterade status. När denna integrering sker utvecklar migranterna resiliens mot marginalisering. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 247).

Målet med DREAM Act är att ge de kvalificerade papperslösa barnen högre utbildning eller laglig anställning (Mahatmya & Gring-Pemble, 2014, s. 82), och detta kunde sedan öka barnens förmåga att förse sin familj med stöd. Enligt Xu och Brabeck (2012, s. 217) blev migrantföräldrarna mer självsäkra och självständiga allt eftersom de lärde sig att ta sig fram i servicesystemen med bättre framgång.

9 Kritisk granskning och etik

Med tillförlitlighet menas att forskarna kan påvisa att forskningen återspeglar procedurer och beslut som andra forskare kan se och bedöma. För att tillförlitligheten ska kunna kontrolleras krävs det att litteratursökningarna och metoderna är noggrant dokumenterade och att källhänvisningarna är dokumenterade enligt god vetenskaplig praxis. (Denscombe, 2016, s. 411-412).

Tillförlitlighet har med sanningshalten i resultaten att göra och i vilken utsträckning tolkningarna är grundade på det insamlade materialet, att det inte är egna tolkningar eller påhittat. För att få ett så mångsidigt material som möjligt är det viktigt att använda sig av mångsidiga källor och att vara flera personer som tillsammans analyserar resultatet. (Kristensson, 2014, s. 124-125).

Att följa anvisningarna som Forskningsetiska delegationen gett ut ger examensarbetets resultat trovärdighet och tillförlitlighet. Forskningsetiska delegationen (2012) har gett ut anvisningar som har som syfte att stöda en god vetenskaplig praxis, dessa har skribenterna strävat efter att följa under examensarbetets alla skeden. Med god vetenskaplig praxis avses

hederlighet, allmän omsorgsfullhet och noggrannhet under hela skrivprocessen och i presentationen av resultaten. (Forskningsetiska delegationen, 2012).

Examensarbetet är uppbyggt på relevant litteratur inom ämnet. Litteraturen består av vetenskapliga artiklar, vetenskapliga rapporter, böcker och relevanta internetsidor. Litteraturen som använts är skriven av erkända forskare inom ämnet och bakom myndighetssidorna (Migrationsverket, Inrikesministeriet och Finlands lag) står sakkunniga i ämnet. Materialet som använts är internationellt och mångsidigt. Målet med examensarbetet är att validiteten, reliabiliteten och objektiviteten ska vara så hög som möjligt.

Eftersom det inte finns så mycket färsk litteratur inom området från Finland har skribenterna delvis använt utländska källor eftersom papperslösa är mer vanligt förekommande där, till exempel i Sverige och USA. Källorna har använts på ett mångsidigt sätt och skribenterna har strävat efter att ha så ny litteratur som möjligt.

Tillsammans har skribenterna diskuterat och gått igenom varandras texter för att kunna göra ett så mångsidigt arbete som möjligt. Skribenterna har varit noggranna med att ha korrekta källhänvisningar och egen fortlöpande text för att undvika fel. Skribenterna har valt en stor och varierande mängd källor för att texten ska ha en hög tillförlitlighet. Arbetet har utförts noggrant och systematiskt för att få en så hög tillförlitlighet som möjligt.

En viktig del av examensarbetet har varit arbetsprocessen. Ett gemensamt intresse i examensarbetsgruppen var redan från början att undersöka papperslösa familjer. Den första idén som uppkom var att ta reda på hur det är att vara en papperslös familj i Finland. För att utreda detta ville gruppen kartlägga begrepp samt undersöka hur papperslösa familjer blir bemötta och vilka attityder medmänniskor har till papperslösa. Som metod för att kartlägga attityder skulle enkät ha använts. Skribenterna blev tillfrågade om socionomens kompetenser nås med arbetet vilket ledde till en diskussion om socionomens kunskapsområde som resulterade i nyckelorden risk, resurs och resiliens. Därefter valdes socialt nätverk som tema och syfte och frågeställningar formulerades. I samma skede av processen valde gruppen att inte avgränsa arbetet till att enbart handla om Finland utan fokusera på den papperslösa familjen överlag. Syftet med examensarbetet är att utreda hur den papperslösa familjens sociala nätverk kan se ut, vilka risker och resurser familjen upplever i sitt sociala nätverk samt vilken betydelse det kan ha för den papperslösa familjens resiliens.

Enkäten stödde inte längre syftet och därför valdes en ny metod. Skribenterna var överens om att en allmän litteraturöversikt var den lämpligaste metoden för att få svar på frågeställningarna. Skribenterna ansåg det vara svårt att hitta någon att intervjua eller på annat sätt observera och därför fanns det inga alternativa metoder. Svårigheten med en litteraturöversikt är att göra den så tillförlitlig och systematisk som möjligt. Litteratursökningen kunde ha varit mer omfattande. Skribenterna sökte nu var för sig på olika databaser men det hade varit ultimatum att fler hade sökt på samma databas för att kunna göra ett noggrannare urval. Fler sökord och flera kombinationer av sökord kunde ha gett en större datamassa.

Att hitta källor har varit en stor utmaning under processens gång. Papperslösa är ett så pass nytt och aktuellt ämne i Finland och därför valde skribenterna i ett ganska tidigt skede att inte bara fokusera på Finland utan även använda material från andra länder. Skribenterna har använt en del tryckt litteratur som källor och många av dessa behandlar teman som till exempel socialt nätverk eller resiliens. Det finns ändå orsak att vara kritisk till en del böcker eftersom de kan vara föråldrade, speciellt de om papperslösa. Hade det funnits mer källor skulle gruppen ha varit mer källkritisk. Examensarbetsgruppen har strävat efter att de vetenskapliga artiklar som har inkluderats i arbetet ska handla om papperslösa familjer men även artiklar om papperslösa överlag och migranter har inkluderats. Detta eftersom det har varit svårt att hitta relevanta artiklar. Med hjälp av de sju artiklar som har använts i analysen har skribenterna ändå fått svar på syftet.

Innehållsanalysen har varit en styrka i arbetet. Skribenterna anser att den har varit en ändamålsenlig metod för att analysera datamassan. Eventuellt kunde skribenterna ha undersökt alternativa metoder. Genom att plocka ut meningsenheter från de vetenskapliga artiklarna och sedan koda och kategorisera meningsenheterna, blev resultatet överskådligt. Att skriva resultatet i löpande text gick smidigt när innehållsanalysen hade gjorts utförligt. En svaghet med innehållsanalysen är skribenternas egna översättningar av meningsenheterna. Skribenterna insåg i efterhand att det kunde ha varit mer tillförlitligt att behålla de engelska citaten. Däremot fick skribenterna fördjupa sig mer i materialet och översättningsarbetet hade hur som helst varit nödvändigt vid skrivandet av resultatet.

Henricson (2012, s. 70) beskriver forskningsetik som "... de etiska överväganden som görs inför och under genomförandet av ett vetenskapligt arbete". Exempel på etiska överväganden är när man i sitt arbete väljer ämne och frågeställningar, genomför arbetet och sedan ger ut resultatet. Forskningsetik förutsätter att skribenterna har en förmåga att reflektera över vilka

värderingar som deras tankar, ord och handlingar uttrycker. Inom forskningsetik är det även viktigt att kunna tillämpa de etiska principerna. (Henricson, 2012, s. 70).

Till de etiska principerna hör *människovärdesprincipen*, *autonomiprincipen*, *göra-gott-principen* och *rättvisprincipen*. Människovärdesprincipen innebär att "alla människor har lika värde i egenskap av att vara människor och hänsyn ska inte fästas vid vilka de är eller vilka dugligheter de har" (Henricson, 2012, 71). Autonomiprincipen rör människans självbestämmanderätt, det vill säga att alla människor har rätt att bestämma över sig själva. Göra-gott-principen behandlar människans välbefinnande, det vill säga att inte skada någon samt utöka fördelar och minska skada. Rättvisprincipen handlar om, precis som namnet säger, rättvisa. (Henricson, 2012, s. 72). Utgångspunkten är enligt Henricson (2012, s. 73) att "lika fall ska behandlas lika, och det gäller att avgöra vilka skillnader mellan människor som är moraliskt relevanta för att motivera särbehandling i forskningssammanhang".

Etiskt ansvar är en av grundpelarna då examensarbete skrivs. Skribenterna tar själva ansvar för att examensarbetet är av god kvalitet och moraliskt godtagbart. (Codex, 2017). Skribenterna är väl insatta i den använda litteraturen och har använt den mångsidigt och på ett ansvarsfullt sätt.

God vetenskaplig praxis innebär att vara noggrann då studiens resultat redovisas. Studien visar hänsyn och respekt till forskarna för det arbete de gjort genom att hänvisa till deras verk på ett korrekt sätt. (Forskningsetiskadelegationen, 2017). Att medvetet förfälska, plagiera eller fabricera vetenskapligt material har skribenterna noggrant undvikit. Skribenterna har strävat efter att följa god forsknings och dokumentations sed.

Följande etiska frågeställningar berörs i examensarbetet: människosyn och människovärde, maktförhållande, problematiken med generalisering av papperslösa familjer och att dra slutsatser rörande deras sociala nätverk, utan att kunna göra en empirisk undersökning.

10 Diskussion

Syftet med examensarbetet var att utreda hur den papperslösa familjens sociala nätverk kan se ut, vilka risker och resurser familjen upplever i sitt sociala nätverk samt vilken betydelse det kan ha för den papperslösa familjens resiliens. För att få svar på syftet har framförallt teori om socialt nätverk och dess betydelse tagits upp. Dessa teorier är allmänna men har tillämpats på den papperslösa familjen. Även mer specifik teori om papperslösa har använts.

Dessutom har vetenskapliga artiklar analyserats och resultatet från innehållsanalysen har besvarat syftet.

Med hjälp av den första frågeställningen ville skribenterna utreda vilka risker och resurser den papperslösa familjen kan uppleva i sitt sociala nätverk. De två mest betydande riskerna visade sig vara att familjens socialisation och psykiska hälsa påverkas negativt.

Mahatmya och Gring-Pemble (2014, s. 83) menar att graden av anpassning och assimilation till ett annat lands kultur och normer varierar mellan immigrantfamiljer. I litteraturöversikten framkom att socialisation främjas genom social interaktion där sociala normer och regler bildas och upprätthålls, om de däremot inte upprätthålls dör de ut. Normerna leder till en press för människor att handla enligt vad som är socialt acceptabelt i olika sammanhang. Kulturen kan förändras vartefter sociala normer förändras eller bryts. (Bo, 2014, s. 101-102). Giddens (2007, s. 165) säger att de första levnadsåren är av störst betydelse för kulturell inläring eftersom barnets språk och beteendemönster formas då. Skribenterna anser därför att socialisation är mycket viktigt speciellt för barnen i den papperslösa familjen. Att inte socialiseras in i det nya landets samhälle kan för den papperslösa familjen innebära en risk. Med tanke på att den papperslösa familjens sociala nätverk kan vara begränsat kan det tänkas att familjen därför har social interaktion i mindre mån. Detta kan leda till att de sociala normer som familjen har med sig från sitt ursprungsland inte bevaras och att värdlandets normer förblir okända.

Avsaknad av socialisation kan leda till psykisk ohälsa. Resultaten från Sullivans och Rehms studie (2005, s. 247) visar att de papperslösa upplever ensamhet, sorgsenhet, lidande och depression samt att de känner sig instängda. Papperslösa känner även rädsla som leder till att de isolerar sig. Isolering leder i sin tur till marginalisering från samhället. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 248). De papperslösa upplever psykisk stress och utanförskap till följd av att försöka gömma sig för myndigheter (O'Connor, 2016, s. 119-121). Barn till föräldrar med oförutsägbara livssituationer lider av oro och ångest (Killén, 2002, s. 80). Zayas et.al. (2015, s. 3219) konstaterar att barn påverkas negativt av den känsla av sårbarhet som finns för att förlora en förälder eller ett hem till följd av att en förälder blir utvisad. Psykisk ohälsa är en allvarlig riskfaktor och verkar vara allmänt förekommande hos papperslösa. En familjemedlems psykiska ohälsa påverkar hela familjen och därför skulle det vara viktigt att förebygga marginalisering av de papperslösa och på så sätt förbättra deras psykiska välmående.

Den viktigaste resursen i den papperslösa familjens sociala nätverk visade sig vara det etniska samfundet. Samhörighet med andra som delar kultur, värderingar eller erfarenheter av motgångar är viktigt speciellt för bevarandet och upprätthållandet av den etniska identiteten. Från de etniska samfunderna fick de papperslösa även annan hjälp som till exempel information, hjälp med service, transport och tolkning. Dessutom kunde det etniska samfundet förmedla nyheter både från hemlandet och värdlandet. (Xu & Brabeck, 2012, s. 215-216; Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 38; Weng & Lee, 2015, s. 517-518, 520).

Att tillhöra en grupp samt att få vara en del av en gemenskap, känna trygghet och bli uppskattad är viktigt för välbefinnandet (Kaivola, 2003, s. 15). I litteraturöversikten framkom det också att människan dras till andra med liknande intressen, samma bakgrund och gemensamma drömmar (Christakis & Fowler, 2009, s. 31). Det här kan förklara varför de etniska samfunderna spelar en så viktig roll i de papperslösas liv. För skribenterna var de etniska samfundens betydelse ett oväntat resultat men vid slutskedet av arbetsprocessen känns det självklart.

Utöver de etniska samfunderna var även vänskapsnätverk och religiösa samfund en källa till praktisk och ekonomisk hjälp. Dessa kontakter försåg med socialt och emotionellt stöd samt omsorg vid sjukdom, boende, pengar och arbetsrelaterad information. (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014, s. 31, 33, 36). För den som arbetar kan även arbetskamrater utgöra en betydelsefull resurs i det sociala nätverket, genom att de är delaktiga i problemlösning, fungerar som avlastning och främjar gemenskap, (Kaivola, 2003, s. 23–24).

Den andra frågeställningen behandlar vilken betydelse det sociala nätverket har för den papperslösa familjens resiliens. Resiliens innebär att man klarar sig bra i livet trots ett svårt utgångsläge (Helmen Borge, 2011, s. 16). Papperslösa immigranter utvecklar resiliens mot marginalisering genom att de etablerar nätverk bestående av arbetskamrater, familj och vänner. Resiliens uppstår också då de papperslösa erhåller språkkunskaper, utbildning och kulturell erfarenhet. (Sullivan & Rehm, 2005, s. 247). Xu och Brabeck (2012, s. 218) menar att det sociala nätverket och det latinamerikanska samhället stärkte den papperslösa familjens resurser i att använda service. Det resulterade i att de papperslösa familjerna kunde utnyttja service i samma mån som dokumenterade familjer. I svåra livssituationer fungerar socialt nätverk som en skyddsfaktor mot stor stress och kan hjälpa individen att hantera situationen. (Seikkula, 1996, s. 37). Resultaten visar att den papperslösa familjens sociala nätverk verkligen har stor betydelse. Utan ett socialt nätverk blir den papperslösa familjen

lätt utstött ur samhället och detta leder i sin tur till riskfyllda situationer. Den papperslösa familjen skulle ha mycket nytta av ett starkt nätverk i sin svåra livssituation.

När processen startade hade skribenterna nästintill ingen kunskap om papperslösa. Projektet ”Papperslösa - de icke önskade?” kan tillföra mycket nyttig information till arbetslivet eftersom det idag inte finns så mycket av varken kunskap, riktlinjer eller erfarenheter av papperslösa. Examensarbetet bidrar med kunskap om det sociala nätverkets betydelse för den papperslösa familjen. För socionomer som möter papperslösa i sin yrkesroll är det viktigt att känna till hur det sociala nätverket kan se ut för att kunna hjälpa och stödja på bästa möjliga sätt. Yrkesutövarna kan då bättre utnyttja det sociala nätverket som en resurs i arbetet med den papperslösa familjen. Det är också möjligt att möta papperslösa familjer i en daghemsmiljö och därför är det bra för de som har barntädgårdslära behörighet att vara medvetna om betydelsen av den papperslösa familjens sociala nätverk. Personalen på daghemmet kan med kunskap om detta bättre stödja barnets resiliens. I examensarbetet finns ingen teori om daghemmets betydelse som en del av det sociala nätverket eftersom skribenterna främst har hittat källor om grundläggande utbildning som inte berör barn under förskoleålder.

Papperslösa är ett föränderligt tema och detta examensarbete är endast en introduktion. Det finns mycket som skulle ha varit intressant att utforska. Skribenterna var också intresserade av att utreda hur den papperslösa familjens sociala nätverk kunde stärkas men examensarbetet skulle då ha blivit för omfattande. Detta är ett förslag till vidareforskning. Eftersom examensarbetets resultat visar att de etniska samfunden är en viktig del av de papperslösas sociala nätverk skulle det vara intressant att undersöka hur detta fenomen ser ut i Finland. Det skulle även vara intressant att jämföra skribenternas resultat från internationell forskning med hur det ser ut i Finland.

Källförteckning

Ahn, I., Chiu, A. & O'Neill, W., 2013. "And you welcomed me?": A Theological Response to the Militarization of the US-Mexico Borders and the Criminalization of Undocumented Migrants. *Association for Religion and Intellectual Life*, s. 303-323.

Allwood, C. M. & Franzén, E. C., 2000. *Tvärkulturella möten*. Stockholm: Natur & Kultur.

Andresen, R., 2002. *Sociala nätverk, grupper och organisationer*. Stockholm: Natur & Kultur.

Angelöw, B., Jonsson, T. & Stier, J., 2015. *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur.

Ascher, H. & Wahlström-Smith, Å., 2016. "Bli inte hopplösa" *En studie om vardagsstrategier hos barn på flykt i en papperslös situation*, Göteborg: Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Göteborgs universitet, Västra Götalandsregionen.

Backman, J., 2016. *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Bell, J., 2006. *Introduktion till forskningsmetodik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bicocchi, L. & LeVoy, M., 2008. *Undocumented Children in Europe. Invisible Victims of Immigration Restrictions*, Bryssel: PICUM.

Bo, I. G., 2014. *Att tänka psykologiskt*. Lund: Studentlitteratur .

Brendtro, L. K. & Mitchell, M. L., 2010. The profound power of groups. *Reclaiming children and youth*, s. 5-9.

Bronfenbrenner, U., 1981. *The Ecology of Human Development*. u.o.:Harvard University Press.

Bäck-Wiklund, M. & Johansson, T., 2012. *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur & Kultur.

Christakis, N. A. & Fowler, J. H., 2009. *Connected. Mänskliga relationer, sociala nätverk och deras betydelse i våra liv*. Stockholm: Natur & Kultur.

Clarke, K. & Sullivan, R. D., 2017. Undocumented in America. *Dispatches*, s. 12-14.

Codex, 2017. www.codex.se. [Online]
Available at: www.codex.se
[Använd 7 5 2017].

Denscombe, M., 2016. *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur AB.

Eisenbruch, M., 1988. The mental health of refugee children and their cultural development. *The international Journal Migration Rewiev*, s. 282-300.

Elmeroth, E. & Häge, J., 2016. *Flyktens barn- medkänsla, migration och mänskliga rättigheter*. Lund: Studentlitteratur.

- Europarådet, 1996. *Den reviderade europeiska sociala stadgan*. [Online]
Available at: <http://www.humanrights.se/wp-content/uploads/2012/01/Europeisk-rev-social-stadga.pdf>
- Finska Migrationsverket, 2017. *Asyl i Finland*. [Online]
Available at: [http://www.migri.fi/asyl i finland](http://www.migri.fi/asyl_i_finland)
- Forsberg, G. & Wallmark, J., 2002. *Nätverksboken*. Stockholm: Liber.
- Forskningsetiska delegationen, 2012. *www.tenk.fi*. [Online]
Available at: <http://www.tenk.fi/sv/etikprovning-inom-humanvetenskaperna>
[Använd 06 5 2017].
- Forskningsetiska delegationen, 2017. *www.tenk.fi*. [Online]
Available at: www.tenk.fi
[Använd 7 5 2017].
- Förenta Nationen, 1989. *FN:s konvention om barnets rättigheter*. [Online]
Available at: <https://unicef.se/rapporter-och-publikationer/barnkonventionen>
- Förenta Nationen, 2004. *Internationell konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter*. [Online]
Available at: <http://www.manskligarattigheter.se/Media/Get/526/ladda-ner-dokument-pdf>
- Giddens, A., 2007. *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Giddens, A. & Sutton, P. W., 2014. *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B., 2012. *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur.
- Helmen Borge, A. I., 2011. *Resiliens. Risk och sund utveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Helsingin diakonissalaitos, T.-j. e. m. p., 2014. *Utvecklandet av det psykosociala stödet för flyktingar*, u.o.: u.n.
- Henricson, M., 2012. *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. Lund: Studentlitteratur.
- Inrikesministeriet, 2017. [Online]
Available at: <http://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset>
- Institutet för hälsa och välfärd, 2015. [Online]
Available at: <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/palvelut/paperittomat>
- Jakobsson, U., 2011. *Forskningens termer & begrepp*. Lund: Studentlitteratur.
- Janoff-Bulman, R., 1989. Assumptive worlds and the stress of traumatic events: applications of the schema construct. *Social Cognition*, s. 113-136.
- Kaivola, T., 2003. *Työpaikan ihmissuhteet*. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Killén, K., 2002. *Barndomen varar i generationer. Om förebyggande arbete med utsatta familjer*. u.o.:Walström och Widstrand.

- Killén, K., 2009. *Barndomen varar i generationer. Om förebyggande arbete med utsatta familjer*. Lund: Studentlitteratur.
- Kokkonen, L., 2010. *Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön*. Jyväskylä: Jyväskylä Studies in Humanities, University of Jyväskylä.
- Kreuts Wirfelt, A., 2014. *Små barns utveckling. Känsломässig, motorisk och social utveckling hos barn 0-4 år*. Stockholm: Gothia Fortbildning AB.
- Kristensson, J., 2014. *Handbok i uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Leppäkorpi, M., 2011. *Asiaton oleskelu kielletty: tutkimusmatkalla paperittomien Suomessa*. Helsinki: Into.
- Mahatmya, D. & Gring-Pemble, L., 2014. DREAMers and their families: A family impact analysis of the DREAM Act and implications for family well-being. *Journal of family studies*, s. 79-87.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto, 2017. *Vanhempainnetti*. [Online]
Available at: http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/
- Marjanen, P., Marttila, M. & Varsa, M., 2013. *Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille*. Juva: Bookwell Oy.
- McGuire, S. & Georges, J., 2003. Undocumentedness and liminality as health variables. *Advances in Nursing Sciences*, s. 185-195.
- Meeuwisse, A., Swärd, H., Sunesson, S. & Knutagård, M., 2016. *Socialt arbete. En grundbok*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Migrationsverket, 2017. *Finlands medborgarskapslag*. [Online]
Available at:
http://www.migri.fi/download/16431_Suomen_kansalaisuus_sv.pdf?d320aac28d30d488
- Migrationsverket, 2017. *Finskt medborgarskap*. [Online]
Available at: http://www.migri.fi/finskt_medborgarskap
- Mutsindikwa, C. & Gelderblom, D., 2014. *The social context of migrant social capital: explaining the rise of friends and the decline of family as the main bases of support for undocumented Zimbabwean migrants in Botswana*, u.o.: South African Sociological Association.
- O'Connor, B. & Svenska Röda Korset, 2016. *Du kunde ha varit jag*. Stockholm: Carlssons bokförlag.
- Olofsson, P.-O. & Sjöström, B., 1996. *Existens och sociala relationer*. Lund: Studentlitteratur.
- Pakolaisneuvonta ry, 2017. *Pakolaisneuvonta ry*. [Online]
Available at: <http://www.pakolaisneuvonta.fi/index.html?lid=106&lang=suo>
[Använd 17 Mars 2017].

- Pakolaisneuvonta, 2017. *paperittomat.fi*. [Online]
Available at: http://www.paperittomat.fi/?page_id=686
[Använd 3 2017].
- Patel, R. & Davidson, B., 2011. *Forskningsmetodikens grunder - Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Peterson, F. & Davidsson, T., 2016. *Social exkludering, Perspektiv, process, problemkonstruktion*. Lund: Studentlitteratur.
- PICUM, 2017. *Children First and Foremost - A guide to realising the rights of children and families in an irregular migration situation*. [Online]
Available at:
<http://picum.org/picum.org/uploads/publication/Children%20First%20and%20Foremost.pdf>
- PICUM, 2017. *The Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants*. [Online]
Available at: <http://picum.org/en>
- Salmivalli, C., 2005. *Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys*. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.
- Seikkula, J., 1996. *Öppna samtal*. Helsingfors: Kirjayhtymä Oy.
- Socialstyrelsen, 2010. *Social rapport- en översikt*, u.o.: Socialstyrelsen i Sverige.
Available at:
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/17957/2010-3-11.pdf>
- Sullivan, M. M. & Rehm, R., 2005. Mental health of undocumented mexican immigrants. *Advances in Nursing Science*, s. 240-251.
- Swärd, S., 2016. *Barnkonventionen i praktisk tillämpning- Handbok för socialtjänsten*. Stockholm: Wolters Kluwer AB.
- UNHCR, 2017. *UNHCR, the UN refugee agency*. [Online]
Available at: <http://www.unhcr.org/neu/se>
- Weng, S. S. & Lee, J. S., 2015. *Why do immigrants and refugees give back to their communities and what can we learn from their civic engagement?*, u.o.: International Society for Third-Sector Research; The Johns Hopkins University.
- Viitanen, K. & Tähjä, K., 2010. *Paperittomat*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Xu, Q. & Brabeck, K., 2012. *Service utilization for Latino children in mixed-status families*, u.o.: National Association of Social Workers.
- Zayas, L. H., Aguilar-Gaxiola, S., Yoon, H. & Rey, G. N., 2015. The Distress of Citizen-Children with Detained and Deported Parents. *Journal of Child & Family Studies*, 18 1, s. 3213-3223.

Figurförteckning

Figur 1 Den papperslösa familjens sociala nätverk (Seikkula, 1996).....	12
---	----

Tabellförteckning

Tabell 1: Litteratursökning	2
Tabell 2: Litteraturmatris	6
Tabell 3: Innehållsanalys	13

Projektplanen uppgjord

Projektets namn: Papperslösa- de icke önskade?
Projektansvarig lärare: Anne Nummela
<p>Projektbeskrivning:</p> <p><u>Bakgrund</u> År 2015 är året då tio tusentals flyktingar kom till Finland. De kom med cykel, bil, båt, flyg, tåg, i bakluckor, i paketbilar och på andra sätt in till vårt land. Röda korset och andra tredje sektorns aktörer gjorde snabbt beslut och olika asylmottagningar grundades. Enligt migrifin hade vi under tiden 1.1.-31.10. 2106 23 109 asylsökande. Av dessa har 5985 fått medborgarskap i Finland, 11 236 har fått ett negativt beslut och förväntas avlägsna sig från vårt land. Frågan är, gör de det? Enligt nyhetsrubrikerna november 2016 har vi en stor grupp papperslösa människor som ingen egentligen vet vad vi skall göra med. Vilka rättigheter har dessa människor och framför allt vilka skyldigheter har kommunerna och staten att ta hand om dessa människor - myndigheterna är så att säga ”tagna på säng”. Polismyndigheterna talar i en artikel om ”de ickeönskade”.</p> <p><u>Syfte</u> Syfter med projektet Papperslösa- de icke-önskade? är att förstå begrepp då det gäller icke medborgare och tydliggöra vad kommunerna och frivilliga organisationer gör med och för dessa icke medborgare de sk. papperslösa.</p> <p><u>Utförande</u> I projektet lär vi oss om olika i processen aktuella lagar och dokument, intervjuar beslutsfattare och politiker. Vi diskuterar med frivilliga organisationer om hur de upplever situationen, vad de gör och vad de tycker man borde göra i situationen just nu.</p> <p>Sjukskötar- och hälsovårdar studerande i projektet har en möjlighet att delta i en 3 sp intensivkurs (Våren 2017) om integration av asylsökande och flyktingar i Norden.</p> <p><u>Förväntade resultat</u> En bättre kunskap och en större förståelse om de papperslösas situation och hur vi kan hjälpa dem.</p>
Partners: FRK, Åbolands distrikt
Projektid: våren 2017
<p>Lärdomsprovets kompetenser:</p> <p>I lärdomsprovet fördjupar studerande sina kunskaper och färdigheter inom ett till utbildningsprogrammet hörande centralt kompetensområde.</p> <p><u>Forskning och utveckling</u></p> <p>Studerande kan systematiskt utveckla sitt yrkesområde och har förmåga att på ett vetenskapligt sätt presentera, diskutera och granska utvecklingsprojekt.</p> <p><u>Mångprofessionellt arbetssätt</u></p> <p>Studerande kan utföra forsknings- och utvecklingsverksamhet i mångprofessionella team.</p> <p><u>Resursförstärkande intervention och aktion</u></p> <p>Studerande kan tillämpa ett resursförstärkande perspektiv på utredning, utveckling och utvärdering av resursförstärkande yrkespraxis inom social- och hälsovård.</p> <p><u>Vårdvetenskapligt förhållningssätt</u> (för Utbildning till sjukskötare och hälsovårdare)</p> <p>Reflektion och tillämpning av vårdvetenskapens metaparadigm enligt utbildningsprogrammets instruktioner för vårdvetenskap.</p>

7.12.2016 Anne Nummela

Tabell 1: Litteratursökning

Sökord	Avgränsning	Databas	Träffar	Använda	Datum
social network AND undocumented AND children	full text, peer reviewed, 2010-2019, Europe	ABI/Inform Global (ProQuest)	21	Why do immigrants and refugees give back to their communities and what can we learn from their civic engagement?	04.04.2017
undocumented AND family	full text, 2012-2017	EBSCO Academic Search Elite	76	DREAMers and their families: A family impact analysis of the DREAM Act and implications for family well-being Service Utilization for Latino Children in Mixed-Status Families The Distress of Citizen-Children with Detained and Deported Parents The social context of migrant social capital: explaining the rise of friends and the decline of family as the main bases of support for undocumented Zimbabwean migrants in Botswana Undocumented in America “And you welcomed me?”: A Theological Response to the Militarization of the US-Mexico Borders and the Criminalization of Undocumented Migrants	09.02.2017
undocumented AND family AND life	full text, 2012-2017	EBSCO Academic Search Elite	11	DREAMers and their families: A family impact analysis of the DREAM Act and implications for family well-being Service Utilization for Latino Children in Mixed-Status Families The Distress of Citizen-Children with Detained and Deported Parents The social context of migrant social capital: explaining the rise of friends and the decline of family as the main bases of support for undocumented Zimbabwean migrants in Botswana Undocumented in America	09.02.2017
undocumented AND family AND risk	fulltext	EBSCO Academic Search Elite	9	The Distress of Citizen-Children with Detained and Deported Parents	09.02.2017

undocumented AND family AND resilience	full text, 2012-2017	EBSCO Academic Search Elite	1	Service Utilization for Latino Children in Mixed-Status Families	09.02.2017
undocumented AND family AND social network	full text	EBSCO Academic Search Elite	6	Service Utilization for Latino Children in Mixed-Status Families The social context of migrant social capital: explaining the rise of friends and the decline of family as the main bases of support for undocumented Zimbabwean migrants in Botswana	10.02.2017
social network AND undocumented AND children	full text	EBSCO Academic Search Elite	1	Service Utilization for Latino Children in Mixed-Status Families	15.03.2017
leadership AND power AND group	full text, 2010-2017, peer reviewed	EBSCO Academic Search Elite	86	The profound power of groups	06.02.2017
undocumented AND people	full text	CINAHL (EBSCO)	12	Undocumentedness and liminality as health variables	08.03.2017
undocumented AND family	full text	CINAHL (EBSCO)	20	Service utilization of Latino Children in Mixed-status families	08.03.2017
undocumented AND social network	full text	CINAHL (EBSCO)	1	Service utilization of Latino Children in Mixed-status families	08.03.2017
undocumented AND isolation	full text	CINAHL (EBSCO)	1	Mental health of undocumented Mexican immigrants	15.03.2017
undocumented AND well being	full text	CINAHL (EBSCO)	3	Undocumentedness and liminality as health variables	15.03.2017
papperslösa	ingen	ARTO	3	0	08.03.2017
paperittomat	ingen	ARTO	9	0	08.03.2017
undocumented	ingen	ARTO	1	0	08.03.2017
undocumented people	ingen	ARTO	0	0	08.03.2017
undocumented children	ingen	ARTO	0	0	08.03.2017
papperslösa familjer	ingen	ARTO	0	0	08.03.2017

paperittomuus	ingen	ARTO	4	0	08.03.2017
sosiaalinen verkosto	ingen	ARTO	24	0	08.03.2017
sosiaaliset suhteet	publicerad 2014 eller senare	ARTO	75	0	08.03.2017
undocumented	full text, peer reviewed, 2010-2019, Europe	ABI/Inform Global (ProQuest)	48	0	08.03.2017
undocumented families	full text	ABI/Inform Global (ProQuest)	6,676	0	08.03.2017
undocumented people	full text	ABI/Inform Global (ProQuest)	3,756	0	14.03.2017
undocumented Finland	full text	ABI/Inform Global (ProQuest)	154	0	14.03.2017
social networks AND families	full text, 2010-2019, subject: social network, Europe	ABI/Inform Global (ProQuest)	30	0	15.03.2017
undocumented childhood immigrants	full text, peer reviewed, 2010-2019	ABI/Inform Global (ProQuest)	189	0	15.03.2017
undocumented AND family AND Finland	ingen	EBSCO Academic Search Elite	0	0	09.02.2017
undocumented AND family AND risk	ingen	EBSCO Academic Search Elite	79	0	09.02.2017
undocumented AND people	full text, peer reviewed, 2012-2017	EBSCO Academic Search Elite	58	0	11.04.2017
undocumented AND people AND social network	full text	EBSCO Academic Search Elite	4	0	15.03.2017
social network AND risk AND family	full text, peer reviewed, 2012-2017	EBSCO Academic Search Elite	697	0	11.04.2017

undocumented AND social support	full text	CINAHL (EBSCO)	3	0	08.03.2017
undocumented AND relatives	full text	CINAHL (EBSCO)	9	0	15.03.2017
undocumented AND youth	full text	CINAHL (EBSCO)	2	0	15.03.2017
Undocumented migrants		EMERALD	96	0	15.03.2017
Undocumented children		EMERALD	15	0	15.03.2017
Undocumented families		EMERALD	7	0	15.03.2017
social networks AND families		EMERALD	2	0	10.04.2017
undocumented AND relatives		EMERALD	0	0	10.04.2017
Irregular immigrants		EMERALD	20	0	10.04.2017
Irregular migrants		EMERALD	45	0	10.04.2017

Tabell 2: Litteraturmatris

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
1	Mutsindikwa, C. och Gelderblom, D., 2014. ”The social context of migrant social capital: explaining the rise of friends and the decline of family as the main bases of support for undocumented Zimbabwean migrants in Botswana” Botswana och Sydafrika	Att förstå rollen av socialt kapital i papperslösa zimbabwiers migration till Botswana.	Frågeformulär och djupintervjuer.	Urvalet bestod av papperslösa migranter i Gaborone. De rekryterades på fyra olika platser i staden. Efter kontakt med några respondenter, användes snöbollseffekten för att få kontakt med fler.	177 stycken respondenter (frågeformulär: 152 stycken och djupintervjuer: 25 stycken).	Relationer med släktingar var viktiga i begynnelsen av migrationen, men väl i Botswana var vänskapsrelationerna viktigare för de papperslösa migranterna. Speciellt i fråga om att hitta jobb, dela bostad och att ge omsorg vid sjukdom var vänskapsrelationerna viktigare.	En orsak till att de papperslösa migranterna inte var beroende av släktingar och att de föredrog vänskapsrelationer är att solidariteten zimbabwier emellan är stark och att de känner ett ansvar för att ta hand om sina landsmän.

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
2	Xu, Q. och Brabeck, K., 2012. ”Service Utilization for Latino Children in Mixed-Status Families” USA?	Att dokumentera hur föräldrar som immigrerat från Latinamerika till USA använder service för sina barn som har födda i USA samt den uppfattade inverkan av utvisning och kvarhållande på utnyttjandet av service.	Kvalitativa intervjudata och kvantitativa enkätdata.	Deltagarna rekryterades från organisationer för immigranter från Latinamerika, belägna i nordöstra USA. Det fanns tre kriterier för att delta; deltagarna måste vara immigranter från Latinamerika, vara minst 18 år och förälder till åtminstone ett underårigt barn som är bosatt i USA.	Kvalitativ: 21 latinamerikanska föräldrar från 18 familjer, varav föräldrarna var papperslösa i 13 familjer. Kvantitativ: 132 latinamerikanska föräldrar. 12 deltagare exkluderades eftersom de inte hade barn födda i USA. Slutligen 120 deltagare.	Dokumenterade och odokumenterade föräldrar i USA använder service för sina barn som är födda i USA till samma grad. Utvisningar påverkade serviceutnyttjandet men föräldrarna fick hjälp från sitt sociala nätverk att få kontakt med service med mera, vilket bidrog till familjens resiliens.	Tack vare sitt sociala nätverk och det latinamerikanska samhället hade papperslösa familjer samma möjligheter att utnyttja service som dokumenterade familjer. Framförallt att ta det första steget till kontakt med service avgörs av det sociala nätverket.

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
3	Mahatmya, D. och Gring-Pemble, L.M., 2014. ”DREAMers and their families: A family impact analysis of the DREAM Act and implications for family well-being” USA	Att undersöka immigrantfamiljers representation och innebörden för deras välbefinnande i lagen DREAM Act.	Family Impact Analysis (FIA) och retorisk diskursanalys Med hjälp av diskursanalysen kodades och tolkades alla lagdokument angående DREAM Act under åren 2001-2013. Resultaten av analysen diskuterades med de fem FIA principerna.	Från ”the US Library of Congress Database THOMAS” samlades 29 kongressprotokoll, 11 lagförslag, 7 kongressförhör och 1 kommittérapport.	-	Resultatet visar att papperslösa barn blir hörda men att familjens välbefinnande undervärderas i lagen DREAM Act. Språket som används i lagen lyfter fram barnen som oskyldiga offer för sina föräldrars kriminalitet (= att resa till ett land utan dokument), vilket påverkar familjen som enhet negativt.	Problematiserat att lagen är till för att göra papperslösa resursstarka men att den marginaliserar föräldrarna samt inte tar familjens funktionella uppgifter i beaktande.

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
4	Sullivan, M.M. och Rebn, R., 2005. "Mental health of undocumented mexican immigrants. A review of the literature" USA	Att bedöma papperslösa mexikanska immigranternas mentala hälsa och försöka få svar på följande frågor: Är dokumentations status relaterad till mental hälsa, om så är fallet, varför och hur? Är papperslösa i en högre riskkategori i jämförelse med dokumenterade immigranter? Borde dokumentations status beaktas i bedömningen av hälsa?	Litteraturstudie	Artiklar som fokuserar eller diskuterar immigranternas dokumentations status, artiklar som specifikt handlar om mental hälsa, studier publicerade från 1980-talet och framåt samt artiklar som är peer-reviewed.	-	Många papperslösa mexikanska immigranter upplever sig vara utanför samhället på grund av deras odokumenterade status. När de etablerar nya sociala nätverk, får språkkunskaper, utbildning och kulturell erfarenhet, blir många införlivade i sina lokala samhällen trots sin odokumenterade status.	Det har gjorts väldigt få studier om papperslösa immigranter från Mexiko och speciellt om deras mentala hälsa.

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
5	McGuire, S. och Georges, J., 2003. "Undocumentedness and liminality as health variables" USA	Att återge några av ursprungsbefolkningens kvinnliga röster.	Litteraturstudie och material från semistrukturerade intervjuer.	-	-	Immigranterna insåg att "lingua franca" som ett redskap för empowerment kunde hjälpa dem att få tillgång till bättre arbetsmöjligheter, att utvecklas för att uppnå sina mål, att minska möjligheten för utvisning och försvara sig själv mot utnyttjande. För att ta kontroll över sitt liv hade de även utvecklat kommunikationsnätverk.	Det är viktigt att förbättra hälsomöjligheter för immigrantkvinnorna och deras familjer.

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
6	Zayas, L.H., Aguilar-Gaxiola, S., Yoon; H. och Natera Rey, G., 2015. “The Distress of Citizen-Children with Detained and Deported Parents” USA	Att jämföra hur barn, vilkas föräldrar har blivit utvisade eller är i en utvisningsprocess, skiljer sig från de barn vilkas föräldrar inte har blivit utvisade eller hotas av utvisning.	Intervjuer och fyra själv-rapporteringsmetoder.	Tre grupper av deltagare rekryterades enligt kriterierna att de var barn födda i USA vars föräldrar var papperslösa mexikanska immigranter, de var 8–15 år gamla och bosatta i USA eller Mexiko.	Grupp 1: Barn med medborgarskap som bor i Mexiko med sina utvisade föräldrar. Grupp 2: Barn med medborgarskap som stannat kvar i USA med antingen en förälder eller en förmyndare efter att en eller båda föräldrarna utvisats. Grupp 3: En kontrollgrupp där föräldrarna till barnen med medborgarskap aldrig upplevt utvisning och kvarhållande.	Resultaten visar att alla tre grupper har en förhöjd stressnivå och en att det fanns en skillnad mellan de barn som hade upplevt en förälders utvisning och kvarhållande och de som inte hade det.	Studien kan tillföra mycket viktig information för professionella som arbetar med denna målgrupp. Professionella kan hjälpa barnen och familjen att anpassa sig till kulturen och språket.

Nr.	Författare, årtal, titel, land	Syfte	Metod	Urval	Deltagare	Resultat	Diskussion
7	Weng, Suzie S. och Lee, Justin S., 2015. ”Why Do Immigrants and Refugees Give Back to Their Communities and What can We Learn from Their Civic Engagement?” USA	Att undersöka fenomenet att nykomlingar ger tillbaka och framhäva en reservoar av styrka och kapacitet.	Kvalitativa semi-strukturerade intervjuer och litteraturstudie	Deltagarna rekryterades i samhället och genom snöbollsfunktion.	De 54 deltagarna är immigranter och är kända som de som ger tillbaka till sina etniska samfund. Av deltagarna är 39 ursprungligen från Asien, 13 från Afrika och 2 från Karibien. Av deltagarna är 25 flyktingar.	Fyra olika teman identifierades som orsak till varför immigranter ger tillbaka: att upprätthålla sin etniska identitet, etniskt samfund som utvidgning av familjen, plikt känsla och skyldighet samt ett mått på framgång.	Det etniska samfundet är en resurs för många nykomlingar och det är viktigt för yrkesutövare att beakta att kontakten till etniska samfund kan vara ett sätt för immigranter att tillfredsställa sina behov.

Tabell 3: Innehållsanalys

Meningsenhet	Kod	Kategori
<p>”... min arbetsgivare litar nu på mig eftersom jag har bra och pålitliga vänner.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Arbete och pålitlighet	Relationer
<p>”De flesta migranter har anhöriga hemma och måste rättfärdiga sin frånvaro i hemmet till familjemedlemmar som ser efter deras anhöriga.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Familj i ursprungslandet	
<p>”Eftersom de inte tänker stanna i Botswana för alltid utan återvända hem småningom är relationer till hemtrakten mycket viktiga för nästan alla migranter.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Relationer till hemtrakten	
<p>”... sjuka migranter föredrog vård från vänner framom släktingar, om de var lindrigt sjuka... hursomhelst blir släktingar mycket viktiga när en migrant blir allvarligt sjuk.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Relationer vid sjukdom	
<p>”Studien visar på förekomst av en hierarki bland migranterna för att upprätthålla ordning.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Hierarki	
<p>”Det var lätt att få vänner i ett sammanhang där migranter kände sig ansvariga för att hjälpa sina landsmän. Det här minskade behovet av att vara beroende av släktingar.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Att få vänner	
<p>”Migranter klagade på för mycket social kontroll av äldre släktingar och gav det som en orsak till sina minskade associationer med släktingar.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Relationer till släktingar	
<p>”Vänner föredrogs framom släktingar för att hitta jobb, dela boende, hjälp vid att lära sig nya arbetsfärdigheter, att förse med omsorg vid sjukdom...” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p>	Relationer till vänner	
<p>”Släktingar undviks ofta eftersom de kan orsaka mer stress för den som rekommenderade dem om de är</p>	Släktingar och pålitlighet	

<p>oärliga och stjäla från en arbetsgivare.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”DREAM Act gör antaganden om vilka familjemedlemmar som är bra och dåliga och skapar och upprätthåller därigenom sociala modeller och maktrelationer...” (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014).</p> <p>"Separationen från barnen ledde många kvinnor till att komma på olika strategier för att försöka få familjen återförenad genom att ta med sig barnen till USA..." (McGuire & Georges, 2003).</p> <p>”Då vänner och familj behövde hjälp försåg deltagarna med hjälp direkt... om deltagarna inte själv hade möjlighet att hjälpa kopplade deltagarna individer till andra som kunde hjälpa.” (Weng & Lee, 2015).</p> <p>”Att fara tillbaka till sitt ursprungsland för att träffa släktingar var en viktig strategi för att upprätthålla sina kontakter.” (Weng & Lee, 2015).</p> <p>”De etniska samfundet som de hittade blev en utvidgad familj.” (Weng & Lee, 2015).</p> <p>”Fast samfundet fungerade som en utvidgad familj, var det inte begränsat till ett etniskt samfund utan det grundade sig på en delad upplevelse om att bli tvungen att flytta.” (Weng & Lee, 2015).</p>	<p>Familjedynamik</p> <p>Separation från barn</p> <p>Hjälp till vänner och familj</p> <p>Upprätthållande av kontakter</p> <p>Etniska samfund som en utvidgad familj</p> <p>Delad upplevelse</p>	
<p>”Majoriteten av de papperslösa föräldrarna i undersökningen sade att förekomsten av kvarhållande och utvisning påverkar deras förmåga att använda service för sina barn.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”...policyn erbjuder inte skilda motiveringar eller resurser för resterande familjemedlemmar... papperslösa immigrantföräldrar och andra okvalificerade papperslösa familjemedlemmar är ovärdiga.” (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014).</p> <p>”Immigrantfamiljer uppvisar olika grad av assimilation och anpassning till en annan kultur.” (Mahatmya & Gring-Pemle, 2014).</p>	<p>Påverkan på förmågan att använda service</p> <p>Risker i förhållande till socialt nätverk</p> <p>socialisation</p>	<p>Risker</p>

<p>”Lagen... har för avsikt att stärka immigranternas resurser genom att bevilja laglig status men fortsätter att marginalisera delar av immigrantsamhället, främst föräldrar och andra som inte är kvalificerade eller tillräckligt assimilerade.” (Mahatmya & Gring-Pemble, 2014).</p>	Lagen marginaliserar	
<p>”... en hel familj kan neka sig själv hälso-tjänster på grund av rädsla, även om bara en familjemedlem är papperslös.” (Sullivan & Rehm, 2005).</p>	Neka hela familjen hälso-tjänster	
<p>”Emotionella effekter kan vara ett resultat av en känsla av misslyckande eller oförmåga att skapa ett hållbart liv för sig själv eller familjen.” (Sullivan & Rehm, 2005).</p>	Emotionella effekter	
<p>”De har rapporterat ensamhet, desorientering, isolering, att känna sig instängda, separation från barn, depression, sorgsenhet och lidande.” (Sullivan & Rehm, 2005).</p>	Psykisk ohälsa	
<p>”... möjliga att utnyttja...” (Sullivan & Rehm, 2005).</p>	Risk för att bli utnyttjade	
<p>”... rädsla leder till att odokumenterade mexikanska immigranter isolerar sig själva från samhället.” (Sullivan & Rehm, 2005).</p>	Rädsla som leder till isolering	
<p>”... barn som var direkt påverkade av sina föräldrars utvisning/kvarhållande var mer sannolika att rapportera om sina emotionella problem, inklusive negativt humör/fysiska symptom negativ självkänsla...” (Zayas, et al., 2015).</p>	Emotionella problem hos barn	
<p>”Även att leva under hotet om att föräldrarna riskerar utvisning har en negativ inverkan på barn. Det finns en konstant känsla av sårbarhet att förlora en förälder och ett hem om föräldrarna blir arresterade, kvarhållna och utvisade.” (Zayas, et al., 2015).</p>	Negativ inverkan på barn	
<p>”... begripandet av föräldrarnas bortförande, eller den faktiska förlusten av en förälder... orsakar en nivå av stress som kan leda till en avvikande utvecklingsbana hos annars friska barn.” (Zayas, et al., 2015).</p>	Avvikande utveckling hos barn	

<p>”En annan orsak migranter uppgav för att dela boende, förutom att spara pengar, är trygghet.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”... mer sannolikt att de skulle få arbetsrelaterad information från vänner...” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”Religion spelar en roll i att underlätta livet för papperslösa migranter på många sätt.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”... medlemskap i kyrkan har fått en ny betydelse för papperslösa migranter i Botswana...” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”... viktigt att hjälpa medmigranter när de behöver det. Den här nära samstämmigheten tyder på en stark känsla av <i>bounded solidarity</i>.” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”<i>Bounded solidarity</i> främjades av existensen av väletablerade sociala platser där migranterna kunde träffas sinsemellan och utbyta information...” (Mutsindikwa & Gelderblom, 2014).</p> <p>”... med hjälp av sina sociala nätverk och genom sina samhällen fick papperslösa föräldrar veta om och navigera systemen för att få tillgång till service för sina barn.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”... också viktiga eftersom nätverk förser med behövlig information, tolkning och transport.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”... immigranternas samhällsorganisationer och kyrkor är ytterligare källor till handledning, stöd och rådgivning gällande hur man navigerar systemen.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”... immigrantfamiljer kan se en ökning av humankapital som en fördel för hela familjen; de kan se en barncentrerad lag som en möjlighet för den gemensamma överlevnaden och välbefinnandet för familjen.” (Mahatmya & Gring-Pemble, 2014).</p>	<p>Trygghet</p> <p>Vänner och arbetsrelaterad information</p> <p>Religionens roll</p> <p>Medlemskap i kyrkan</p> <p>”Bounded solidarity”</p> <p>Sociala platser</p> <p>Det sociala nätverkets betydelse för serviceanvändning</p> <p>Praktisk hjälp</p> <p>Samhällsorganisationer och kyrkor</p> <p>Humankapital för hela familjen</p>	<p>Resurser</p>
---	--	-----------------

<p>”...förenades med andra som hade liknande bakgrund.” (Weng & Lee, 2015).</p> <p>”Flyktingar levde ofta med andra flyktingar från samma ursprungsland eftersom de erbjöd ett skyddsnet av socialt stöd.” (Weng & Lee, 2015).</p> <p>”Det etniska samfundet är en resurs för många nykomlingar...” (Weng & Lee, 2015).</p> <p>”...sambandet till det etniska samfundet och att betrakta många medlemmar som en utvidgad familj kan vara ett sätt för immigranter att tillfredsställa sina behov.” (Weng & Lee, 2015).</p>	<p>Liknande bakgrund förenar</p> <p>Skyddsnet av socialt stöd</p> <p>Etniskt samfund som resurs</p> <p>Etniskt samfund och utvidgad familj</p>	
<p>”...papperslösa migranter blev resursstarka...Resurserna finns tack vare det sociala nätverket.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”... allt eftersom föräldrarna navigerade systemen mer och mer framgångsrikt blev de mer självsäkra och självständiga.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”Tack vare sitt sociala nätverk och det latinamerikanska samhället kunde papperslösa familjer utnyttja service till samma grad som dokumenterade familjer.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”Bland många faktorer som bidrar till resiliens har socialt nätverk och stöd identifierats som nyckelfaktorer.” (Xu & Brabeck, 2012).</p> <p>”Målet med DREAM Act är att förse kvalificerade papperslösa barn med högre utbildning, laglig anställning eller militäringivning vilket kan öka barnens förmåga att förse sin familj med bidragande stöd.” (Mahatmya & Gring-Pemble, 2014).</p> <p>”... när papperslösa immigranter etablerar arbetsnätverk och familje- och vänskapsnätverk samt får språkkunskaper och utbildning likaväl som kulturell erfarenhet, blir några införlivade i sina lokala samhällen trots sin odokumenterade status. När detta händer utvecklar de resiliens mot marginalisering...” (Sullivan & Rehm, 2005).</p>	<p>Resursförstärkta tack vare sociala nätverk</p> <p>Självständighet och självsäkerhet</p> <p>Sociala nätverk som bidrar till resiliens</p> <p>Socialt nätverk och stöd som nyckelfaktorer för resiliens</p> <p>Resursförstärkande</p> <p>Resiliens mot marginalisering</p>	<p>Resiliens</p>

<p>”För att minska stress från avbrutna sociala nätverk i ursprungslandet, var det nödvändigt för tillfredsställande anpassning att etablera nya sociala nätverk i värdlandet.” (Sullivan & Rehm, 2005).</p> <p>"De insåg att <i>lingua franca</i> som ett redskap för empowerment kunde hjälpa dem att få tillgång till bättre arbetsmöjligheter, att utvecklas för att uppnå sina mål, att minska möjligheten för utvisning och försvara sig själva mot utnyttjande." (McGuire & Georges, 2003).</p> <p>"...hade utvecklat kommunikationsnätverk, sin egen kunskapsteori för att finna sin väg, att säkerställa arbeten och var man bör undvika att söka arbeten" (McGuire & Georges, 2003).</p> <p>"Dessa mekanismer, som skyddar dem själva, återspeglar strävan för och resurser till att bevara trygghet..." (McGuire & Georges, 2003).</p>	<p>Etablera nya sociala nätverk</p> <p>Redskap för empowerment</p> <p>Förmåga att ta kontroll över sitt liv</p> <p>Skyddande mekanismer</p>	
---	---	--